

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

ISSN: 2587-2621

Volume 3 Issue 1, March 2019

Makale Gönderim Tarihi: 27.02.2019 Makale

Kabul Tarihi: 03.03.2019

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA BULGARİSTAN'DA RUS CASUSLARIN YARGILANMASI

(The Trial of Russian Spies in Bulgaria in the First World War)

Dr. Servet AVŞAR

Gazeteci-Yazar ve Tv Programcısı, İstanbul.

Öz: Birinci Dünya Savaşı'nda, tarihin en eski devirlerinden beri var olan casusluk ve casusluk tekniklerinin en güzel örneklerini görmekteyiz. Savaş boyunca savaşın her iki tarafında yer alan devletler silah gücünün yanı sıra cephe gerisinin güvenliğini sağlamak ve karşı taraftaki düşman kuvvetler hakkında etkin bir şekilde istihbarat bilgilerine ulaşmak için yoğun bir casusluk faaliyeti sürdürmüşlerdir.

Savaşın ilerleyen dönemlerinde özellikle de 1916 yılına gelindiğinde, her iki taraf için Avrupa Cephesi ayrı bir önem kazanmıştır. Savaş alanı Avrupa'ya yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda Rusların da, casusluk teşkilatları vasıtasıyla Almanya, Avusturya- Macaristan ve Osmanlı Devleti'ne ve Bulgaristan'a karşı Casuslar elde ettikleri bilgilerle savaşın akışını değiştirmek için yoğun bir casusluk faaliyeti içinde olduğu tespit edilmiştir.

Bulgaristan'da Rusya hesabına casusluk yapan bir takım kişilerin yakalanıp, yargılanmalarının başlanması ile Rus Casus teşkilatı ile ilgili önemli bilgilere ulaşılmıştır. Casusluk yapan bu kişilerin Bulgaristan'ın Rus taraftarları partilerine üye oldukları gibi içlerinde tanınmış kişilerin de yer aldığı görülmektedir.

Sofya'da yapılmaya başlayan bu yargılama büyük ilgi ile takip edilmiştir. Casuslukla suçlanan bu kişiler yaptıklarını tamamiyle inkâr etmemişler fakat casusluğun Bulgaristan aleyhine değil, Türkiye aleyhine yapıldığını savunmuşlardır. Gerçekten de yargılamanın gidişatından anlaşıldığına göre, casusluğun önce Osmanlı Devleti aleyhinde olmak üzere başladığı, sonra Bulgaristan aleyhine de devam ettiği görülmektedir.

Tebliğ konusu makalede; Birinci Dünya Savaşı'nda Rusya'nın Osmanlı Devleti ve Bulgaristan aleyhine casusluk suçlamasıyla 2 Mart 1916 tarihinde başlayan yargılamalar hakkında Tanin Gazetesi'nde yayımlanmış olan haberler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Birinci Dünya Savaşı, Rusya, Osmanlı Devleti, Bulgaristan, Casusluk, Rus Casus Teşkilatı, Casus Yargılaması

Abstract: We see the best examples of spying and spying techniques which have existed since the oldest ages of history in the first world war. The states which have taken part in both parts of the war during war have continued an extensive spying activity in order to provide armament besides the security of hinterland and to reach the intelligence information about the per contra enemy forces in an effective way.

Europe front has gained a special importance for both sides in the passing periods of time especially in 1916. Theater of war has concentrated on war.

In this context it has been determined that the Russians have also been in an intensive spying activity to change the direction of war with the information they have got from spies against Germany, Austria-Hungary, Ottoman Empire and Bulgaria through their spying organizations.

Important information about Russian spying organization has been reached with the capturing and trying of some people who have acted as spies on behalf of Russians in Bulgaria.

It is seen that these people who have acted as spies have both been members of Bulgaria's pro Russian parties and there are well known people among them.

This trial which has been started in sofia has been followed with great interest. These people who have been blamed with spying have not completely denied what they have done but they have defended themselves by stating that it has been spied on against Turkey not against Bulgaria.

According to what has been understood from the conduct of the trial It has been seen that the spying has first started against Ottoman empire but later it has also continued against Bulgaria.

In the article which is the subject of the paper news which has been issued in Tanin newspaper about the trials which started on 2nd of March 1996 will be evaluated. In these trials some people who are members of Russian spying organization in the first world have been accused with 'spying they have done against Ottoman Empire and Bulgaria'.

Keywords: World War One (WWI), Russia, Ottoman Empire, Bulgaria, Spying, Russian spy Organization, ASpy Trial

Giriş

Tarihin en eski devirlerinden beri var olan casusluk ve casusluk teknikleri kendisini özellikle Birinci Dünya Savaşında fazlasıyla hissettirmiştir. İki blok haline gelen itilaf ve ittifak kuvvetleri silah gücünün yanı sıra cephe gerisinin güvenliği ve karşı taraf hakkında çeşitli teknikler kullanarak geniş anlamıyla istihbarat çalışmalarında bulunmuşlardır.

1916 yılına gelindiğinde her iki bloğun savaş alanı Avrupa üzerine yoğunlaşmıştır. Romenler bu savaşta tarafsızdı. Her iki blokta Romenleri kendi tarafına çekmek için siyasî, askerî ve diplomatik faaliyetlerine hız vermiştir.

Romanya, Avusturya-Macaristan'ın elinde bulunan Romenlerle meskûn Transilvanya üzerinde eskiden beri hak iddia ettiği için giderek itilaf devletleri saflarına yaklaştı. Sonunda, Rusları 1916 Haziran başlarında yaptıkları Brosilov Taarruzuyla Avusturya-Macaristan cephesinde kazandıkları büyük başarı üzerine 17 Ağustos 1916'da bu devlete katıldı. 27 Ağustos 1916'da Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna savaş ilan etti.

Savaş açılır açılmaz Avusturya-Macaristan sınırını geçen Romen kuvvetleri kısa sürede Transilvanya'nın üçte birini işgal etme başarısını gösterdiler. Öyle ki, Karpatlardaki Avusturya-Macaristan cephesini arkadan tehlikeye sokacak bir durum yarattılar. Bunun üzerine diğer müttefik cephelerinden (Alman- Avusturya-Bulgar, Türk) ayrılacak kuvvetlerle Romen ordusuna taarruza karar verildi. (28 Temmuz 1916) Müttefik kuvvetlerin harekâtı Alman Genel Karargâhınca bir elden yönetilecekti.

Türk Başkomutanlığı Romanya'da savaşmak üzere Altıncı Kolordu'yu ayırdı. Kolordu, 15. ve 25. Tümenlerden kurulmuştur. Kolordu karargâhıyla birlikte Sofya'da bulunan Makenzen Ordusu emrine verildi. Kolordunun Bulgaristan'a taşınması 1 Eylül ile 6 Ekim 1916 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. 12 Eylül 1916 tarihinde Makenzen Ordusu'nun Dobruca Taarruzu'na

katılan Kolordu bütün savunma ve karşı taarruz harekâtına katılarak başarılar göstermiştir (Görgülü:1993, s.179).

Osmanlı güçlerinin bu başarıları bölgede faaliyet içerisinde olan düşmanları tarafından büyük bir dikkatle takip edilmiştir. Daha fazla güçlenmeden durdurmak ve etkinliği azaltılmak istenmiştir. Bu amaçla, özellikle de Rusların seferberlik ilanı öncesinden itibaren, Osmanlı Devleti'ne ve bağlaşıklarına karşı yürütmüş olduğu casusluk faaliyetleri dikkat çekmektedir.

Son derece uzun ve dikkatli bir eğitimden geçirilen Rus casuslar, Osmanlı Devleti içinde görevlendirildikleri bölgelerde çeşitli faaliyetler yürütmüşlerdir. I. Dünya Savaşı öncesinde, Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde bir casus örgütünün kurulmasına ağırlık vermişlerdir.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Osmanlı Devleti'nde yürütmüş olduğu casusluk faaliyetleri yavaş yavaş hissettirmeye başlamıştır. Rusya'nın seferberlik öncesi başlayan casusluk faaliyetleri savaş süresince artan bir hızla devam ederek, 1917 yılı sonuna kadar sürdüğü tespit edilmiştir (Avşar:2002, s.133).

Rusya'nın bu casusluk faaliyetlerinin içeriği ve şekli Osmanlı Devleti ve Bağlaşıklarınca fizikî ve teknik bir takibe alınarak ortaya çıkarılmaya başlanmıştır. Tespit edilen casusluk faaliyetlerini incelediğimizde, Rus casusluk örgütü hakkında da ilginç bilgilere rastlanmaktadır.

Ruslar, Osmanlı Devleti'ne karşı yürüttükleri casusluk faaliyetlerinde; öncelikli olarak, casusluk okullarında yetiştirdikleri casusları kullanmışlardır. Bu casusların kontrolünde yapılan bir takım işlerde ise gerek Müslim ve gerek mühtedi (din değiştirmiş) Ermenilerle yerli Rumlardan bir takım mültecileri kullanmışlardır. Ayrıca, çok iyi bir şekilde istifade ettikleri, Tatar Müslümanlardan da bilgi almak amaçlı casus örgütleri oluşturmuşlardır.

Bu örgütlere mensup olan kimi casusların yakalandıktan sonra, alınan ifadelerinden; Osmanlı Devleti'nin mevcut durumu ve gücünün ne olduğu konusunda istihbarat ve bilgi toplama amacıyla görevlendirildikleri; kayıklarla Osmanlı cephe gerisine, sahilin bir kısmına, sızdırılarak, işbirlikçi yerli unsurlarla birlikte hareket ettikleri anlaşılmaktadır (ATASE: BDH, K:3919, D:84, F:2-1).

Birinci Dünya Savaşı sırasında Rusların Osmanlı topraklarına yönelik casusluk faaliyetlerinin ilk yoğunlaştığı yer olan Kirmanşah önemli bir konuma sahiptir. Savaştan önce Bağdat Rusya Konsolosu olan Kirsanof, savaş ilânından sonra Kirmanşah'a giderek, casusluk hazırlıklarını buradan yürütmeye başlamıştır.

Fakat bu hazırlıklar, Osmanlı İstihbaratının gözünden kaçmamıştır. Casusluğa karşı önlemler alınmış ve bu kapsamda Ruslar tarafından Kirmanşah'ta kurulduğu saptanan ve Bağdat, Kerkük, Süleymaniye taraflarına kadar teşkilatlanan bir casus örgütü ortaya çıkarılmıştır.

Örgüt üyeleri tutuklanarak, Bağdat Divân-ı Harbi'ne sevk edilmişlerdir. Bu meselenin ilginç tarafı söz konusu şahıslar tarafından kurulan casus örgütünün, Bağdat İtalyan Konsolosu'nun aracılığıyla kurulmuş olduğu ortaya çıkarılmasıdır (Bozkurt: 2015, s.27-28).

Kirmanşah'ta başlayan bu Rus casusluk faaliyetleri giderek Osmanlı Devleti'nin bütün toprakları üzerine yaygınlaşmış ve özellikle de Avrupa Cephelerinde uygulanan yöntemleri en üst düzeye ulaştırmıştır. Hatta Osmanlı Devleti'nin resmî yazışmalarında kullanmış olduğu şifre suretlerini bile ele geçirme başarısını göstererek müttefiklerin askerî ve siyasî konulardaki çabalarına sekte vuracak bir düzeye ulaşmıştır.

Bu durum 2. Şube'den 1387 numara ile gönderilen bir yazıda çok açık bir şekilde anlatılmaktadır. Bu yazıda; "Rusya hükümetinin son zamanlarda Osmanlı sınırları içindeki

casusluk ağını genişleterek, casuslara ayırdığı ödeneği artırdığı ortaya çıktı. Özellikle, şifrelerimizi çözümlyerek veya örneklerini alarak faaliyet gösterdiği, gizli içerikteki telgrafların yerlerine ulaşamamasından anlaşılmıştır. Odessa Osmanlı Başkonsolosluğu'nca bu konu bütün yönleri ile anlaşılmış olduğundan, Dışişleri Bakanlığı'nın dikkatlerine sunulmuştur. Bu yazı aynı zamanda 10 Eylül 1330 (23 Eylül 1914) tarihinde, Bahriye Nezareti'nden Birinci Şube'ye gönderilmiştir" (ATASE: BDH, K:243, D:30/1010, F:006); (Avşar: 2002, s.133).

Rus casusluk örgütlerinin yapılıması ve çalışmalarının ne derecede önemli bir boyuta ulaştığını göstermesi açısından, Bulgaristan'da Rusya hesabına casusluk yapan bir takım kişilerin yargılanmalarının başlanması üzerine önemli bilgilere ulaşılmaktadır. Casusluk yapan bu kişilerin Bulgaristan'daki Rus taraftarlarının çoğunlukta olduğu partilere üye oldukları gibi içlerinde tanınmış kişilerin de yer aldığı görülmektedir.

Sofya'da yapılmaya başlayan bu yargılama büyük ilgi ile takip edilmiştir. Casuslukla suçlanan bu kişiler yaptıklarını tamamıyla inkâr etmemişler fakat casusluğun Bulgaristan aleyhine değil, Türkiye aleyhine yapıldığını savunmuşlardır. Gerçekten de yargılamanın gidişatından anlaşıldığına göre, casusluğun önce Osmanlı Devleti aleyhinde olmak üzere başladığı, sonra Bulgaristan aleyhine de devam ettiği görülmektedir.

Bulgaristan'da ve İstanbul'da Rusya adına casusluk yaptıkları ortaya çıkan isimleri aşağıda sayacağımız kişilerin yargılanması Sofya Cinayet Mahkemesi'nde oluşturulan divân-ı harb kurulu tarafından bakılmasına 2 Mart 1916 tarihinde başlanmıştır.

Mahkemede casusluk suçlamasıyla bu yargılanan kişilerin isimleri ve mevcut statüleri şu şekilde kayda geçirilmiştir: (Nedelko Zelenogrof), 45 yaşında, Pirdoplu, evli, zâbit ve da'vâ vekili. (Hristo Silyanof); İstanbullu, 35 yaşında, gazeteci, evli. (Pervetkin?); Rusçuklu 35 yaşında, gemi kapudanı. Aleksandır Saharof; Tırnovalı, 37 yaşında, gemi kapudanı. Doktor (N. K İspisarevski), Dobrucalı, 36 yaşında, gazeteci, evli. (Vilademir Tesvenkof); Zıştovili, tüccâr, 49 yaşında, hiç evlenmemiş. Suçlananların tamamı Bulgar (prograsist-liberal) yani herkesçe bilinen (Danef) Partisi'nin üyesidir.

Mahkemeye sunulan iddianamelerde, bu kişilerin Bulgaristan'da Rus casusluk örgütüne hizmet ettikleri ve Rusya Deniz Ateşesi'nin başkanlığında casusluk işlerini yürüttükleri ileri sürülmüştür. Bu casusluk örgütü sadece Bulgaristan'ın Karadeniz sahillerinin savunulmasına yönelik bilgileri değil, özellikle de Osmanlı Devleti'nin deniz savunmasıyla ilgili bilgilerin elde edilmesine çalıştıkları yolunda suçlama yöneltilmiştir (ATASE: BDH, K:391, D:39/1549, F:033);(Tanin, 10 Mart 1332/23 Mart 1916 tarih ve 2613 numaralı sayısının 3. Sayfası).

İşte bu makalemizde ele alıp inceleyeceğimiz yargılamalar; yargılama süresince mahkeme heyetinin olaya yaklaşımı, suçlamalar ve yapılan savunmalar gerek Bulgaristan'da ve gerekse Osmanlı Devleti'nde basın ve kamuoyu tarafından büyük bir ilgi ile yakından takip edilmiştir.

Yargılama sonunda verilen kararlar, başta Bulgaristan ve Osmanlı Devleti olmak üzere tüm uluslararası kamuoyu tarafından değişik açılardan değerlendirilmiştir. Casus Yargılaması hususunda örnek bir hukukî içtihat teşkil etmiştir.

Casusluğun tanımı ve kapsamı yönü ile henüz tam belirlenmediği bir dönemde bu yargılamaların önemi büyüktür. Osmanlı Devleti de bu kapsama uygun olarak yabancı ülkelerde bulunan Büyükelçilik ve askerî ateşeleri aracılığı ile şifreli haberleşmelerle Avrupa'nın büyük ülkelerindeki casuslukla ilgili tanımlama ve çıkarılan yasalar hakkında bilgi talebinde bulunmuştur. Böylelikle savaş sırasında yakalanacak casuslar hakkında nasıl bir işlem yapılabileceğine açıklık kazandırmak istemiştir. (ATASE: BDH, K:243, D:1010/30, F:1; BDH, K:243, D:1010/30, F:1-2; BDH, K:243, D:1010/30, F:1-4; BDH, K:243, D:1010/30, F:1-5); Bu

istek, casusluk olaylarını önlenmesine yönelik bir ön tedbir olarak değerlendirilebilir. Çünkü casusluk kanunları istenen ülkeler, dünyanın muhtelif bölgelerinde birbirleri ile rekabet içinde bulunan ülkelerdi (Avşar: 2002, s. 138); (Avşar: 2018, s.37); (Avşar: 2018, s.724).

Bulgaristan'da Rusya lehine çalışan bu casusluk örgütünün ortaya çıkartılıp, yargılanması ayrı bir önem arz etmekte olup, buradaki gelişmeler Bulgar kamuoyunda ve basınında çok fazla yer almıştır. Osmanlı devleti yöneticileri ve kamuoyu ise Tanin Gazetesi vasıtasıyla haberdar olmuşlardır. Tanin Gazetesi'ne yansıyan haberlerin hukukî açıdan değerlendirmesi son derecede önem arz etmektedir.

Bu yargılamaları dört alt başlık altında değerlendirmek mümkündür. Bunlar;

- I- Yargılamaların İçerik Yönünden İncelenmesi,
- II- Yargılamada Sunulan Mütalaa'nın İncelenmesi,
- III- Yargılama Sonucunda Verilmiş Olan Hükmün İncelenmesi,
- IV- Yargılamaya Yansıyan Casusluk Tekniklerinin İncelenmesi.

Bu yargılamaların Osmanlı Devleti ve kamuoyu tarafından yakından izlenmesi Bulgaristan'la imzalanmış olan müttefiklik anlaşmasının bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Bu yargılamalarda gösterilen özen müttefikliğin arzu edilen şekli ile dostane bir düzeyde karşılıklı çıkarları gözeterek sürmekte olduğunu da göstermektedir. Diğer taraftan uluslararası kamuoyuna Osmanlı-Bulgar ilişkilerinde herhangi bir sorun yaşanmadığı mesajı da verilmek istenmiştir.

I- YARGILAMANIN İÇERİK YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Bulgaristan'daki casusluk yapmakla suçlanan Rus casusluk örgütü üyelerinden 6 kişi mahkeme heyeti tarafından yargılanmıştır. Savcılık makamının bu kişilere isim isim yönelttiği suçlamalar şu şekildedir:

Zelenograf: Rusya hesabına Bulgaristan'da casusluk örgütü kurmakla suçlanmaktadır.
Yankovelef: Rusya'nın Sofya'da Deniz Ataşesi Zelenogrof buna ajan olarak hizmet etmekle suçlanıyor. Yakovelef Türk donanmasının harekâtını izlemek üzere Sofya'ya gelerek, burada Bulgar sahillerine ilişkin bilgileri de temin etmekle suçlanmaktadır.

Astsubay Aristo Silyanof: Deniz Ataşesi'ne İstanbul'dan bilgi getirmek için gazeteci sıfatıyla İstanbul'a gönderiliyor. Neler yapacağı hakkında ataşeden direktif alarak, Boğaziçi'nde casusluk örgütü oluşturmakla suçlanmaktadır.

İspiravski: Zelenograf'ın İstanbul'daki casusu olmakla suçlanmaktadır.

Silyanof: Varna sahillerinin savunulmasına ilişkin casusluk teşkilatı yapmakla suçlanıyor. Ancak Silyanof bunu reddediyor. Zelenograf'la ilişkisinin pasaport çıkarmakla sınırlı kaldığını ileri sürüyor.

Yakovelef ve Zelenograf Silyanof'tan Türkiye'nin durumu ve askeri harekâtı hakkında bilgi istemiş. Silyanof Rusya ile değil Türkiye ile savaşılacağına inanıyor. Dolayısıyla o ikisinin de isteği üzerine kısa sürelik İstanbul gezisini uzatmıştır.

Bu şekilde Silyanof kanaatince Rusya'ya hizmet etmiş olacaktı. Dolayısıyla Yakavelef'in teklifini uygun karşılamıştır. Silyanof Yakavelef ve Zelenograf'tan para yardımı da almıştır. Silyanof Makedonya ihtilalleri döneminde Pervetkin ile tanışmıştır.

Bu kişi büyük bir Türk düşmanı ancak Rus taraftarı da değildi. Bu kişi Ermeni Bulgar ve küçük Rusya intikalçilerine hizmet etmiştir. Bu kişi İstanbul'da Boris isimli ticaret vapurunu işletiyordu. Silyanof bu Pertevkin'in vapuru aracılığıyla Boğaziçi istihkâmlarına ilişkin bilgi toplama arayışına girmiştir. Bu iş için Silyanof'a Saharof isimli bir casus yardım edecekti. Bu kişi Rus taraftardır. Siyanof'a Boğaziçi'ndeki kale topraklarının yerlerini harita üzerinde işaretleme görevi verdi. Silyanof topladığı bilgileri Sofya'da Yakovelef'e bildirmiştir. Ancak Yakovelef getirilen bilgilerin zaten bir Fransız haritasında kayıtlı olduğunu söyleyerek yanlış bilgiler istemiştir.

Silyanof kendisine yöneltilen Bulgaristan aleyhine casusluk suçlamasını kabul etmiyor ve kendisinin daima vatani için çalıştığını dile getiriyor. Yakovelef'e bilgi veren dostlarını deşifre etmemek için Makedonya ihtilal dönemine ilişkin bilgi vermekten kaçınmıştır.

Pervetkin: Sorgulanması sırasında kendisine Rus istihbarat şebekesi üyesi olması, Boğaziçi tahkimatını inceleyip bilgi toplamak ve daha sonra da Varna ile Burgaz sahillerini gözetleyip buralarla ilgili bilgi vermek suçlamaları yönetilmişse de o bunu kabul etmeyerek kendisi savunmuştur.

Pervetkin haritalara Boğaziçi tahkimatı ve boğaz torpil hatlarının yerleştirilmesi işini Saharof'un yaptığını ve bu bilgileri Silyanof'a verdiğini onun da Sofya'da Rus deniz ataşesine iletmiş olduğunu belirtmiştir.

Boris Vapuru Süvarisi **Pervetkin** kendisini Rusya'ya casusluk yapma nedenlerinin başında Çatalca'da Türklere karşı savaşmasını belirtmektedir. Karadeniz'de Rus donanmasının Bulgarlar ve Bulgar vapurlarına zorluk çıkarması üzerine Varna Rus konsolosuna ile ilişki kurmuştur. Bu etkiyle Türklere ve İstanbul'a ait bildiği ne varsa Varna Rus konsolosuna bildirmiştir. Karşılığında da Köstence'den İstanbul'a gazyağı ve benzin naklinde Rus donanmasının kendisine zorluk çıkarmamasını istemiştir. İsteğe olumlu bakan Yakovelef, sonradan vazgeçmiştir.

Rus casusluğu ile suçlanan başka bir isim de **Kaptan Aleksandr Saharof'tur**. Sorgulamada kendisine yöneltilen Boğaziçi tahkimatını inceleyip kaydederek Sofya'ya Yakovelef'e bir harita üzerinde işaretlenmiş olarak getirdiği, ayrıca Burgaz'daki Rus konsolosuna da bilgi verdiği suçlamalarını kabul etmemiştir.

Savunmasında 1915 yılı Nisan ayında Türklerin vapuru uzun süre alıkoydukları için İstanbul'da bulunduğunu ve bu sırada Bulgaristan'a dönüşüne izin verildiği sırada Silyanof'un yanına geldiğini ve Pervetkin'i kendisine tanıştırdığını söylemiştir. Boğaziçi ile ilgili bilgisinden dolayı Silyanof Boğaziçi tahkimatı ve akıntılarla vapur işletmesinin güzergâhlarının krokisini kendisinden istemiştir. Bu bilgilerin Türkiye ile bir savaş olması halinde Bulgar donanmasının işine yarayacağını da eklemiştir. Saharof bu istek üzerine istenilen yerlerin harita üzerinde işaretlenmesi işlemini yapmıştır.

Saharof toplanan bu bilgileri Varna'da bulunduğu sırada kaptan Pervetkin ile birlikte Rus Konsolosluğuna giderek Konsolosa sunduğunu belirtmiştir. Saharof beyanatında Türklerin kendisini tutuklamasında korkarak Yakovelef'e ilişkilerini kesmek istediğini belirtmiştir.

Casuslukla suçlanan başka bir isim İspirarevski idi. Bulgaristan'da Panislavizm cereyanının önde gelen ismiydi. Dolayısıyla da aşırı derecede Rus taraftarıydı. O da kendisine yöneltilen suçlamaları reddederek kendisi savunmuştur. Savunmasında nisan ayının ilk yarısında tüccar kılığında İstanbul'a giderek bilgi toplamayı Rusya'ya hizmet etmek için yaptığını ileri sürmüştür. Kendisini Rus deniz ataşesi Yakovelef görevlendirilmiştir. Aynı amaç için çalışan Silyanof'la işbirliğine girmiştir. İspirarevski İstanbul'da Silyanof'a yardım edecekti. Bu konuda ona söz verdi.

Silyanof bunun üzerine Zelenograf'a durumu iletmış ve kendisine İstanbul'da bilgi toplayabilmesi amacıyla 1000 frank gönderilmesini istemiştir. Bu para Rusya'nın İstanbul'da kullandığı ve bu arada bulabilecekleri başka casuslara verilecekti. İspasarevski'nin ifadesinde dikkati çeken bir husus Osmanlı donanmasının efsane savaş gemilerinden Goben ve Breslav ile ilgiliydi. Bu zırhlıların harekâtını izlemek ve bilgi toplamak üzere Radef ve casusluk yapan (Dikran) isimli bir Ermeniye para verildiği konusuydu.

İspisarevski topladığı bilgileri Yakovelef'in kendisine verdiği ve paltosunun içine sakladığı şifre ile Zelenograf'a telgrafla bildirdiğini sorgu heyetine ifade etmiştir. Daha da ilginç çat Yakovelef'in çok önemli gördüğü şeyleri yazması için yine kendisine beyaz mürekkebin verilmesiydi. İspiraevski'yi sorgulanması sırasında İstanbul'dan Sofya'daki Progreist-Liberal partisi kulübü arkadaşlarına bilgiler gönderdiği de ortaya çıkarılmıştır. Zelenograf-Yakovelef casusluk teşkilatı haberleşmelerine aracılık yapan Bulgaristan ile İstanbul'da Rus casusluğu yapmakla suçlanan diğer bir isim tüccar Vladimir Tesvetkof'tu.

Tüccar Tesvetkof kendisine yöneltilen suçlamaları kabul etmemiş ve bu tür suçlamayı genel güvenlik görevlilerinden Angel Kiselof tarafından düzenlenmiş destane bir "şaka" olduğunu ileri sürmüştür. Ancak soruşturma sırasında kilim tüccarı kılığında İstanbul'da bulunduğu sırada Osmanlı gemilerinin gidiş gelişini gözlemleyip aldığı bilgileri Sofya'da Rus casusu Yakovelef'e bildirdiğini kabullenmiştir.

Zanhlardan Proteki tekrar sorgulanınca Silyanof'un Yakovelef'ten daha fazla para çekebilme için bir takım oyunlar düzenlendiği ortaya çıkmıştır.

Seferberlikten önce Rus casusluğu da incelenen başka bir konuydu. Tanıklardan Taskof bir mektuptan söz etmiş ve bunun üzerine sorguya çağrılan Silyanof ele geçirilen mektup kendisine gösterilince şaşkınlığa düşmüştür. Tanıklardan Orniyanof bu mektubun Silyanof tarafından yazıldığını, mektuptaki bilgilerin Bulgaristan kıyılarına ilişkin olmayıp Türkiye kıyılarına ilişkin olduğunu söylemiştir.

Tanıklardan Saharof'un karısı Savina Saharov'u kocası Saharof'un haritayı Sofya'ya götürdüğü, karşılığında az para alması dolayısıyla kocasının pek memnun olmadığını dile getirmiştir.

Diğer tanık Saharof'un kardeşi Ivan Saharof'tu. Ivan Saharof kardeşinin Rus casusluğu yaptığını Sofya Osmanlı Başkonsolosluğu'na iletmıştır. Silyanof'un mektubunu da kardeşinin evrakları arasından aldığını bildirmiştir.

Ivan Saharof sorgu kuruluna bunu yapma nedeni olarak Türkiye ile Bulgaristan'ın ittifak yapmış olması olarak göstermiştir. Yine ona göre bu casusluk hareketi ise müttefiklik ruhuna aykırıdır.

Tanıklardan Girdap Bankası memurlarından Hristo Gardef İspiravski'nin İstanbul'a gitmeden evvel bankaya gelip para değiştirdiğini sorgu kuruluna ifade etmiştir. İspiravski'nin Zelenograf ile haberleşmesinde kendisinin aracılık yapmasını istediği de başka bir ifadesiydi. Bütün bunları yaparken İspiravski banka memuruna komisyoncu sıfatıyla kendini tanıtmış, asıl uğraştığı işi saklamıştı. Banka memuru İspiravski'nin on telgrafını kapalı olarak Zelenograf'a teslim ettiğini sorgu kuruluna bildirmiştir.

Tanıklardan Bulgaristan'ın eski İstanbul Konsolosu Ivan Manolof dinlenmiştir. İspiravski ile ilişkilendirilmiş eskiye dayandığını, İstanbul'a geldiğinde misafir olarak yanında kaldığını belirtmiştir. İspiravski'nin İstanbul'a ticaret için geldiğini bildiğini ve kendisinden de borç para aldığını Sofya dönüşünde borcunu ödediğini söylemiştir.

Gemi kaptanlarından ve (Kiril) vapurunun kaptanı olan tanık Govkiyof Kaptan Pervetkin'in Burgaz limanı torpil hatlarının istikametlerini ve gerçekten limanda torpil tahkimatının olup olmadığını sorduğunu kurula ifade etmiştir.

28 Mart (1916) tarihli Tarin'de Sofya çıkışlı bir haber yer almıştır. Bu haberin başlığı "Rus casusları yargılama kararı"ydı.

Gazetenin bu haberine göre Divan-ı Harb Rusya'nın Eski Deniz Ataşesi Yakovelef tarafından düzenlenen casusluk meselesine ilişkin hükmünü vermişti. Sanıkların altı kişi olduğu iki kişinin beraat ettiği, bir yedek subay, bir gazeteci, Bulgar vapur şirketinde görevli iki vapur kaptanından oluşan dört sanığın ömür boyu hapse mahkûm edildiği belirtilmiştir.

21 Mart 1916 tarihli Tanin gazetesinde Rus casusları meselesinin soruşturulmasına devam edildiği belirtilmiştir. Sorgu kurulu tanıklara Pertevkin'in Rus hükümeti ile ilişkisini nasıl olduğu sorusunu yöneltmişlerdir. Tanıklar ise Pervetkin'i ihtilalci bir kişilik olarak tanıdıkları, Rus hükümetinden çekindiğini genellikle dile getirdiğini belirtmişlerdir. Oysa ki Romanyalılar Bulgaristan'ı istila ettiğinde Sivastopol'de uzun süre kalması dile getirdiği bu Rus hükümetinden korkma konusunun aldatici olduğu ortaya çıkmıştı.

Tanıklardan İstiraşmış Kotskorof Boris gemisi tayfası sıfatıyla savcılık tarafından sorgulanmıştır. Pervetkin'le olan bağlantısının nasıl olduğu sorusuna adı geçen sahil bataryalarında er olarak görev yaparken cevabını vermiştir.

Varna vapuru kaptanı Targof'da tanık olarak dinlenenler arasındaydı. Sorgu hâkiminin Kaptan Saharof'un harita almak için yanına gelip gelmediği sorusuna adı geçen Boğaziçi haritasını almak için Sofya vapurunun geldiği cevabını vermiştir. Tanıklardan Cernef'e Kaptan Saharof'la ilgili bildiklerini söylemesi istenilmiştir. Eskiden beri kaptanı tanıyan Cernef'e Saharof'un karısı bir ihbarda bulunmuştur. Bu ihbarda Saharof Boğaziçi haritasını Sofya'daki Rusya Büyükelçiliğine gösterdiği, ancak elçiliğin bu göreve karşılık az para verdiği belirtiliyordu. Siyasi durumun önem kazanması üzerine Cevref durumu milletvekili İsmail Arnavudof'a açmıştı. Soruşturma hâkimi Albay Nedef tanıklardan Kotsaref sorgular. Sorduğu sorulardan biri de Pervetkin'in Bulgar sahillerinin haritasını yaparken vapurun hızıydı. Tanık da Pervetkin'in emriyle 12 mil hızla gittiğini ve Saharof'un da vapurda olduğu cevabını vermiştir. Çizimi yapılan yerler Varna yakınlarındaki Anastasya mevkilerinin biraz ilerisiydi.

27 Mart 1916 tarihinde Rus Casusluğu davasına devam edilmiştir. Savcı Milan Markof mahkeme heyetine iddianameyi okumuştur.

Savcı Markof maddî kanıtların bir davada önemli bir yere sahip olduğunu belirterek Gorkiyef'in beyanatının Nedef ve Pervetkin'in casusluğunu su götürmez bir biçimde ortaya koyduğunu söylemiştir.

II – YARGILAMADA SUNULAN MÜTALAANIN İNCELENMESİ

Müdde'î-i umûmî (Savcı) (Milan Markof) bu yargılamaya ilişkin olarak; elde ettiği bilgi, belge ve delillerden hareket ederek aşağıdaki iddianameyi (savcılık yazısını) mahkeme heyetine sunmuştur: Savcıya göre;

1- En önemli izler, maddî izlerdir. En önemli tanıklar ise İspisarevski'nin ticaret emeliyle seyahat etmediğini gösteren tanık Nedef ve Pervetkin'in casusluğuna ilişkin Gorkiyef'in beyanlarıdır.

2- Suçlamanın esası zanlıların beyanlarıdır. Mevcut durumun tespiti görevi yalnız müstantıka (sorgu hâkimliği'ne) bırakılmamış ve zanlıların ifadelerini kendileri yazabilmesi için kolaylık gösterilmiştir. Bundan dolayı alınan bu ifadeler gerçeği yansıtmaktadır. Hatta zanlılar arasındaki uygunluğun sorgulamanın hiçbir şekilde eleştirilemeyeceğini göstermektedir.

3- Bu davanın en önemli delili ise Silyanof'un mektubudur. Bu mektup davayı ortaya koymuşve suçluluğu açıkça ortaya çıkarmıştır.

4- Maddi izler ve deliller çürütülemez nitelikte ve açıktır. Çünkü bunları zanlıların kendileri vermiştir. Suçlamada zanlıların durumları ve genel olarak hareketleri göz önünde bulundurulmuştur.

5- Dava yalnız casusluğu içermiyor, belki bütün bir istihbarat şebekesini içine alıyor. Bu durum ve hareketleri Türkiye'ye, bundan ayırt edilmeyen bizim Karadeniz sahillerimize (kıyılarımıza) ilişkin casusluğa ilişkindir.

6- Casusluk başka sahillere (kıyılara) ilişkin ve diğer bir takım siyasî şartlar içinde oluşsaydı zanlılık keyfiyeti savunulmazdı. Fakat bu casusluk Türkiye'ye ve Bulgaristan'a ilişkin olunca ve Türkiye ile aramızda bir ittifak mevcut bulununca, zanlılar salıverilemez (serbest bırakılamaz). İttifaknâme gizli olamaz. Hatta Türkiye ile Bulgaristan arasında ittifak mevcut olmasa bile yabancı diplomatlara hizmet etmeye izin verilemez. Oysaki zanlılar Türkiye ile Bulgaristan arasında böyle bir ittifaknâmenin varlığını göz önünde tutmalıydılar.

7- Bundan başka, Türkiye aleyhinde yapılacak olan casusluk aynı zamanda Bulgaristan sahilleriyle de ilişkilidir. Bu casusluk Bulgaristan'ın da aleyhinedir. Bu işte siyasî işlerin genellikle sürüklendiği aşırılık görünmektedir. Casusluk nereye yönelik olduğuna bakılmaksızın sübüt bulmaktadır (gerçekleşmektedir). Casusluk vardır ve Bulgaristan için zararlıdır. Rusların Türkiye sahillerine besledikleri ilginin Bulgaristan sahillerini de kapsadığını bilinmelidir. Bunun neden böyle olduğunu biliriz. Bu çeşit ilgiler tanıkların ifadeleri ile doğrulanamaz, fakat mantık bizi böyle düşünmeye yöneltir.

8- Yakovelef Bulgaristan sahilleriyle alakadar olmamak için yemin etmemiştir. Limanımızdaki torpil hatlarıyla tahkimat hakkında sorular sormuş olmakla Bulgaristan sahilleriyle ilişkili olduğunu ispat etmiştir.

9- Pervetkin'in bizim sahillerimizle ilgili olduğunu tanık Gorkiyef doğrulamıştır. Böyle olunca suç ortaya çıkmıştır. Sonuçta buna uygun cezaların verilmesi gerekiyor.

10- Silyanof'un mektubunda sahilin her noktası ayrıntılarıyla ve gerçek olarak belirtiliyor. Saharof'un derhal Sofya'ya gelmesi talep ediliyor. Ve Saharof'un "arzusu" yerine getiriliyor. Bu mektup kendi kendine çok fazla şeyi anlatıyor. Mektupta torpil hatlarının nerelerde bulunduğu tamamıyla ve gerçek olarak gösterilmesi talep olunuyor. Düzenlenen haritanın asıl veya kopyasına çıkarılmış olmasında bir önem aranılmaz, ayrıntılar ve harita yalnız Boğaziçi'ne özgü değildir, bütün Karadeniz sahilleriyle ilişkisi göz önüne alınmalıdır. Bunun yalnız Boğaziçi'ne ilişkin olduğunu hiç kimse iddia edemez.

11- Saharof'un Sofya'ya gelmesi niçin kaçınılmaz sayılıyor? Bu gereklilik şifrede görülüyor, bu ise Saharof'un Sofya'ya yeni gözetlemeler ve haberleşmeye ilişkin yeni direktif almak için geldiğini meydana çıkarıyor, bu "derhal" gelmek için yapılan ısrar bize çok şeyler anlatıyor bunun için "casusluk" deyiminden başka bir şey kullanılamaz.

12- Bu casusluğun ne ölçüde ve nerelere ilişkin olduğu önemli değildir. Casusların kendilerine özgü bir yöntemleri vardır. Mektubun tarihi de önemli değildir, bu noktaya bir kıymet vermedim, fakat bugün bu tarihin 25 Mayıs olmadığını doğrulamaktadır.

13- Şifre, zanlıların iddialarını tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Bunun başka önemi vardır.

14- Silyanof'un mektubunun Bulgaristan'ın sahillerine mi, yoksa Boğaziçi'ne mi ilişkin olduğu meselesine gelince, bunun Bulgaristan sahillerine ilişkin olduğunu söylemek mümkündür.

15- Davanın incelenmesinde bu yön ortaya çıktı. Bu mektupta istikametten ve top bataryalarından bahis ediliyor. Boğaziçi'nden bahis olunmuyor. Çünkü Saharof ve Silyanof daha İstanbul'a seyahat ederken oraya ait olan bilgileri toplamışlardır.

16- Bu bilgilerin Anastasiya ve Süzepoli arasında ilişkin olduğu meydana çıkmaktadır. Bu bilgileri işaret ve gösterdikleri harita yoktur. Tartışmaya yol açan sorun işte bu haritadır. Yakovelef'e verilmiş bir harita var. Fakat bu harita Boğaziçi haritası değildir.

17- Zanlıların yaptıkları şeyleri bağlı oldukları siyasî parti kulübünde ve diğer yerlerde görüştüğü meydandadır. Yani hiçbir şekilde gizli ve kapalı bir iş değildir.

18- Tanık Gorkiyef yapılan keşifler ve doğruluğunun araştırılmasının Pervetkin tarafından Bulgaristan sahilleri hakkında yapıldığını gösteriyor. Pervetkin Gorkiyef'i sorguya çekiyor, kendi Pervetkin'in aldığı ve Kotsarof'un adresi bunu ifade ediyor. Pervetkin'in Kotsarof'u sorguya çekmek ise kesin bir suçtur. Burgaz'da alınmış olan harita kesitleri keşiften başka ne olabilir? Pervetkin'in Kotsarof ve Gorkiyef'i sorgulaması daha önceki durumlar ve şahıslar göz önünde tutulunca özel bir öneme sahip olmaktadır. Bu gerçeklerin ortaya koyduğu sonuç, Bulgaristan sahillerine ilişkin yapılmış olan casusluktan başka bir şeye varamaz.

19- Saharof'un tanıklığı tam değildir, gerçek olsa bile Boğaziçi'nden başka bir yer için casusluk etmediği doğru çıkmıyor. Haritaların Pervetkin'in evinde çizildiği gerçeği ortaya çıkıyor. Bunun aksi için yapılabilecek öteki tanıklıkların bir önemi kalmaz.

20- İspisarevski'nin kaptanlık vazifesinin ticaretten başka bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. İspisarevski'nin özel görevi Silyanof'a tamamlayıcı bazı direktifler vermekten ibarettir. Diğer bir memleket hesabına yapılmış olan casusluk meydandadır.

21- Casusluk ücretine ilişkin meselenin önemi yoktur, az veya çok olması bir öneme sahip değildir, sıradan bir durumdur. Basit çıkarlar özelliğine sahip olduğu ise açıktır. Bundan başka zanlıların para meselesinden dolayı küskünlükleri ve sızlanmaları vardır. Bu da basit çıkarlara bir delildir, ancak tek delil bu değildir. Siyasî sebepler ve görüşler de vardır. Zanlıların kendileri bunu saklamayıp, bizzat kendileri söylüyorlar.

22- İspisarevski ile Silyanof'un ilişkisi Zelenogorof tarafından kurulmuş, Zelenogorof aracılığı ile Rusofil Ocağı meydana getiriliyor. Bu Rusofillerin inancı kendilerini bu harekete ulaştırmaktan geri kalmazdı. Rusya'ya casusluk suretiyle iş tutmaya karar verildikten sonra bu casusluğun Varna ve Burgaz için de yapılmasına niye ihtimâl verilmesin?

23- Zelenogorof bu örgütün elebaşısıdır, diğer zanlılar onun girişimi ile örgüte katılıyor. Yakovelef ile olan bağlantıyı o kurup ve devam ettiriyor.

24- Zelenogorofla Silyanof'un bağlantısı para gönderilmesi suretiyle ve İspisarevski'nin bağlantısı ise mektuplarla kurup sürdürülüyor.

25- Bütün haberleşmeler Zelenogorof aracılığıyla yapılıyor. Pervetkin'in onunla tanışıp tanışmadığı o kadar da önemli değildir. Zelenogorof'un Pervetkin'e gönderdiği mektup da bir delildir. Aynı şekilde Zelenogorof'un şifre ile alınmış adresi şifrede belirtilmiştir.

26- Diğer deliller Zelenogorof'da ele geçirilmiş olan haritalar yazısıdır.

27- Bütün bu bilgiler Zelenogorof'un bir ulaşım zinciri oluşturduğunu ve haftada iki üç kez Yakovelef'in evine gittiğini gösteren ispatlarındandır. Bunlar Zelenogorof'un, Yakovelef'in doğrudan doğruya Rus ajanı olduğunu gösterir. Zelenogorof'un yanında ele geçirilen birçok haritaların kendi itirafı gibi eline öyle tesadüfen düşmüş haritalar olmadığını göstermektedir.

28- Saharof'un casusluğa katılımı Pervetkin'in sözlerinden anlaşılıyor. Saharof'un bu örgüte girişi ise tesadüfi değildir. Diğer üyeleri derhal tanınması lazımdır.

29- Haritaların keşifler konusunda özel bir önemi vardır. Bizim sahillerimiz için bir öneme sahip olanlar burada değil, Yakovelef'tedir. Bu haritalarla Yakovelef'teki haritalar arasında ilişki ve bağlantı vardır. Buradaki haritalarda da bizim sahiller tesadüfi olarak çizilmemiştir." Bütün bu hususlar göz önüne alındığında kesin bir şekilde "casusluk suçu" işlendiği kanaatine varılmış ve sözü geçen zanlıların işlemiş oldukları bu suçtan dolayı gerekli cezalara çarptırılmaları talep edilmiştir.

30- Gerçekten de mahkeme heyetine sunulan bu iddianame son derecede titiz bir çalışmanın sonucu yapılmış bir değerlendirme olarak söylenebilir. Bütün deliller ve verilen ifadeler hukukî bir bakış açısı ile her türlü yorumdan uzak bir şekilde, yanlış anlaşılmaya ve itiraza neden olmayacak şekilde incelenmiştir. Zanlılar ile tek tek ilişkilendirilerek hazırlanmıştır.

III- YARGILAMA SONUCUNDA VERİLEN HÜKMÜN İNCELENMESİ

Dîvân-ı Harb Mahkeme Heyeti tarafından dava dosyası savcının sunmuş olduğu mütalaasına göre zanlılar hakkında tüm hukukî hakları yerine getirilerek yargılama sürecini tamamlamıştır. Bu süreç sonunda Rusya'nın Eski Deniz Ataşesi Yakovelef tarafından düzenlenen casusluk meselesine ilişkin hükmünü vermiştir.

Dava konusu casusluk suçlamasında adı geçen sanıklar altı kişi olup, bunlardan ikisi bir yazar ile bir mobilya tüccarı beraat etmişler ve bir yedek subay, bir gazeteci, Bulgar vapur şirketinde görevli iki kaptandan oluşan, geri kalan dört sanık müebbet (ömür boyu) hapse mahkûm edilmişlerdir.

Sonuç olarak yapılan yargılamalar gerek zanlılar için ve gerekse casusluk olayının gerçekleştirildiği ülkeler olan Osmanlı Devleti ve Bulgaristan açısından değerlendirildiğinde, son derecede tarafsız bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Tarafların bütün hakları gözetilerek bir casusluk olayı gerçekleşmiş midir? Yoksa gerçekleşmemiş midir? Sorularına cevap aranmıştır. Savcılık makamının öne sürdüğü deliller çerçevesinde gerekli tüm araştırma ve incelemeler tamamlanarak bir karar verilmiştir. Bu kararda zanlıların ve tanıkların vermiş oldukları yazılı ve sözlü ifadeleri de dikkate alınarak, savcı tarafından sunulan delillerle ilişkilendirilerek, "casusluk suçu"nun işlendiği hükmüne ulaşılmıştır. Her zanlının işlemiş olduğu suç oranında cezalar verilmiştir.

Verilen bu mahkûmiyet kararları dönem içerisinde casus yargılaması tarihi diplomatik ilişkiler açısından ve hukukî bir içtihat oluşturması nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. Bundan sonra yaşanacak casusluk olaylarının engellenmesi bakımından da emsal bir karar niteliğindedir.

Tanin gazetesinin yazı dizisinin son sayısı olan 27 Mart 1332/9 Nisan 1916 tarihinde savcılık iddianamesinin gerisi ertesi güne bırakılarak mahkeme heyeti toplantıya ara

vermiştir.(BDH.K:39/1549,D.033-06) ; şeklinde noktayı koymuş bu tarihten sonra devam eden mahkeme süreci ve mahkeme kararı ile ilgili yazı dizisine devam edilmediği görülmüştür. Bu nedenle gerekçeli mahkeme kararına ilişkin bir bilgi bulunmamakla birlikte ekte sunulu kaynaklardan savcı Markof'un mütalaasının karara aynen yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

IV- YARGILAMAYA YANSIYAN CASUSLUK TEKNİKLERİNİN İNCELENMESİ

Bulgaristan'daki Rus casusluk örgütü mensuplarının yargılanması kapsamında iddianameye yansıyan ifadelerde casusluk teknikleri açısından daha önceden rastlanan yöntemlerin dışında (Avşar: 2018, s.23-24) ilginç yöntemlere rastlanmaktadır. Bunların başında şifreleme yöntemi gelmektedir. Şifreli mektuplarla örgüt üyeleri arasında daha önceden kararlaştırılmış esaslar doğrultusunda, haberleşmede kolaylığın ve gizliliğin sağlandığı gözlemlenmektedir.

Savcının değerlendirmesine göre bu şifreli mektuplar Zelenograf'a İstanbul'dan İspisarevski vasıtasıyla gönderilmiştir. Mektupların ana noktası casuslara gönderilecek veya gönderilen paralarla ilgilidir. Diğer kısımları ise Türkiye'ye ilişkin önemli bilgilerle, bu bilgileri temin edecek olan casuslara ilişkindir. Bu şifrelerin saklanması ise palto içleri ve elbiselerin iç kısımlarından istifade edilmiştir.

Diğer ilginç bir yöntem ise acele ve önemli şeylerin yazılması için Rusya'nın Sofya Deniz Ateşesi Yakovelef'in casusluk örgütünün elebaşısı durumundaki **Zelenogrof** vermiş olduğu beyaz mürekkebin kullanılması yöntemidir. Bu yöntemle, Türk Donanmasının harekâtı ve Boğaziçi tahkimatı hakkında toplanan sır niteliğindeki bilgiler gizlenerek, Rus İstihbaratına kaçırılmak istenmiştir.

Yine bir diğer yöntem de basit ve her yerde bulunabilen haritalar üzerinde konunun uzmanı kişiler; Boğaziçi tahkimatları, su akıntılarını ve batarya yerlerini bir takım özellikli işaretlerle tanımlanarak, Sofya'daki Rus Büyükelçilik yetkililerine iletilmesidir.

Bütün bunlar yapılırken herhangi bir şüpheye yer vermemek için bilgi toplamakla görevlendirilen casusların gerçek kimliklerini gizledikleri; çeşitli meslek guruplarına mensup gibi hareket ettikleri tespit edilmiştir. Bu kişilerin çoğunlukla Rus sempatzanı Russofillerden oluştuğu, zaman zaman da Ermeni unsurlardan da yararlandığı gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı casusluk ve casusluk faaliyetleri açısından zengin bir yere sahiptir. Savaşın bütün taraf devletleri kendi güvenlik endişeleri ve cephe gerisi emniyetini sağlama amacıyla kurmuş oldukları güçlü istihbarat örgütleri ile casusluk faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Bu devletlerden birisi de Rusya'dır.

Ruslar daha savaş ilan edilmeden önce kendi emelleri doğrultusunda başta Osmanlı Devleti olmak üzere kendisine hedef ve düşman olarak gördüğü ülkelerin sınırları içinde casusluk faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır. Kurmuş oldukları casus örgütleri ile çok geniş bir ağ ile problem sahaları oluşturmaya çalışmışlardır. Elde edilen çok önemli istihbarat bilgileri ile kendi güvenliklerini güçlendirerek, düşmanlarına karşı da yeni stratejiler geliştirmişlerdir.

Bütün bu faaliyetlerini gerçekleştirirken casusluk okullarından büyük ölçüde yararlanmışlardır. Bu okullarda son derece uzun ve dikkatli bir eğitimden geçirdikleri casuslarını görevlendirdikleri bölgelerde etkin bir şekilde kullanmışlardır. Klasik casusluk yöntemlerinin

yanı sıra kendilerinin de geliştirdikleri özgün metotlarla haber kaçırmış ve uzun bir süre faaliyette buldukları ülke istihbaratlarına sezdirmeden bilgi toplama faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Bu okullarda eğitim görmüş casusların yanı sıra özellikle Rus sempatzımanı Bulgarlar ile Ermenilerden büyük ölçüde istifade etmişlerdir.

Para karşılığı temin edilen bu kişiler; (gazeteci, gemi kaptanı, asker, tüccar vb.) değişik meslek gruplarına mensup gibi gösterilerek, Osmanlı Devleti ve Bulgar sahillerini gözetlemekle görevlendirilmişlerdir. Buralardaki önemli stratejik noktaları ve askerî mevzileri, top ve batarya yerlerini, mayınlı bölgeleri, su akıntı alanları gibi birçok önemli hususu ve diğer askerî sır sayılabilecek ve “casusluk” tanımı içerisinde yer alabilecek birçok konu hakkında bilgi sağlama başarısını göstermişlerdir.

Bu yargılamalarda savcının üzerinde önemle durduğu husus casusluğun niteliğine ilişkindir. Elde edilen bütün bilgi belge ve deliller casusluk suçunun kesin olarak işlendiği yönündedir. Hatta bu zanlıların kendileri tarafından verilen ifadelere de yansımıştır.

Ayrıca, iddianamede savcı, davanın yalnızca casusluk suçunu kapsamadığını bütünüyle incelendiğinde bir casusluk örgütüyle karşı karşıya kalındığını da vurgulamıştır. Bu casusluk örgütünün Türkiye'nin yanı sıra, Bulgaristan'ın Karadeniz sahillerinde de casusluk yaptığı ileri sürmüştür.

Savcının iddianamesinde dikkati çeken başka bir husus Türkiye ve Bulgaristan aleyhine yapıldığı vurgulanan casusluk olayının zanlıların serbest bırakılmasının uygun olmayacağı yönündeydi. Savcı bunu Türkiye ile Bulgaristan arasında bulunan ittifaka bağlamaktadır. Türkiye aleyhine yapılacak casusluğun Bulgaristan'ın da aleyhine olacağını altını çizen savcı bu suç işlediği ileri sürülen Yakovelef, Pervetkin, Silyanof, Saharof, İspisarevski, Zelenogrof'un cezalandırılmasını mahkeme kurulundan talep etmiştir.

Savcının üzerinde önemle durduğu başka bir husus da Zelenogrof'un Rus casusluğunda özel bir yere sahip olduğudur. Savcıya göre Zelenogrof bu örgütünün elebaşısıdır. Diğer zanlılar onun girişimleriyle yeri geldikçe casusluk olayına parça parça katılmışlardır.

Yine savcının kanaatine göre, yapılan casusluğun karşılığı olarak ödenen Casusluk ücretine ilişkin meselenin hiç bir önemi yoktur, az veya çok olması bir öneme sahip değildir, bu sıradan bir durumdur. Basit çıkarlar özelliğine sahip olduğu açıktır. Bundan başka, zanlıların para meselesinden dolayı küskünlükleri ve sızlanmaları vardır. Bu da basit çıkarlara bir delildir, ancak tek delil bu değildir. Siyâsî sebepler ve görüşler de vardır.

Tanın Gazetesi'nde 10 Mart 1332 (23 Mart 1916) tarihinden başlayıp, 27 Mart 1332(9 Nisan 1916) tarihine kadar devam eden yazı dizisinde, vurgulanan en önemli husus Bulgaristan'da faaliyet gösteren Rus casus örgütü ve faaliyetlerinin ortaya çıkarılma çabalarıdır. Bunun en önemli sebebi de müttefiklik ruhuyla hareket eden Bulgar yöneticilerinin kendilerini müttefiklerine karşı sorumlu hissetmeleridir.

Bu sorumluluk doğrultusunda, Bulgaristan'da ileri gelen Rus casus örgütünün mensuplarının adil bir şekilde yargılamışlar ve suçlulukları kesinleşmiş olan kişilere gerekli olan en ağır cezalar verilmiştir. Bu durum ise Osmanlı-Bulgar müttefikliğine olumlu yönde bir katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

A- ARŞİV BELGELERİ

Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivi Belgeleri:

Birinci Dünya Harbi Koleksiyonu

-BDH, K:243, D:1010/30,

-BDH. K:391, D:39/1549,

-BDH. K:3919, D:84,

B- ARAŞTIRMA VE İNCELEME ESERLER

Görgülü, İsmet; *On Yıllık Harbin Kadrosu (1912-1922)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1993.

C- MAKALELER

Avşar, Servet; Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde Aşiretler ve Casusluk Faaliyetleri, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 52, Ankara, 2002, s.129 -145.

Avşar, Servet; Birinci Dünya Savaşı'nda Casusluk Okulları, Casusluk Uygulamaları ve Osmanlı Devleti'nin Casusluğu Önleme Faaliyetleri, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt, 2, Sayı: 3, Burdur, 2018, s.1-47.

Avşar, Servet; “ Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Casusluğu Önlemek İçin Aldığı Tedbirler”, *IMASES Uluslararası Multidisipliner Akademik Çalışmalar Sempozyumu*, 1617 Kasım 2018, İstanbul, 2018. S.721-741.

Bozkurt, Abdurrahman; Birinci Dünya Savaşı Başlarında Casusluk Faaliyetleri, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, OTAM, Sayı 36, Ankara, 2015, s.1-45.

EKLER

EK-1: Tanin, 10 Mart 1332 (23 Mart 1916) tarihli ve 2613 Numaralı Sayısının 3. Sayfasında Yer alan Haberin Günümüz Türkçesi'ne Uyarlanmış Hali.

10 Mart 1332 (23 Mart 1916)

Rus Casusları

Geçenlerde telgraf haberi olarak Bulgaristan'da Rusya hesabına casusluk yapan bir takım kişilerin yargılanmalarına başlandığını yazmıştık. Casusluk yapan bu kişilerin Bulgaristan'ın Rus taraftarları partilerine üye oldukları gibi içlerinde tanınmış kişilerin de yer aldığı görülmektedir. Sofya'da yapılmaya başlayan bu yargılama büyük ilgi ile takip edilmektedir. Belli başlı Rus yanlısı bulunan muhalif partilerin başkanları, sanıkların savunmasını üstlenmişlerdir.

Casuslukla suçlanan bu kişiler yaptıklarını tamamıyla inkâr etmemişler, fakat casusluğun Bulgaristan aleyhine değil, Türkiye aleyhine yapıldığını savunmuşlardır. Gerçekten de yargılamanın gidişatından anlaşıldığına göre, casusluğun önce Osmanlı Devleti aleyhinde olmak üzere başladığı, sonra Bulgaristan aleyhine de devam etmişlerdir.

Yargılamanın şimdiye kadar gerçekleşen kısmı hemen hemen hep bize aittir. Bundan dolayı Sofya'da büyük bir merak ile takip edilmekte olan bu yargılamanın bizde de aynı şekilde takip edileceğini bildiğimiz için şimdiye kadar gerçekleşen kısımlarını Bulgar gazetelerinden aktarmayı (yararlanmayı) faydalı bulduk.

Bulgaristan'da ve İstanbul'da Rusya adına casusluk yaptıkları ortaya çıkan isimleri aşağıda sayacağımız kişilerin yargılanması Sofya Cinayet Mahkemesi'nde oluşturulan divân-ı harb kurulu tarafından bakılmasına 2 Mart 1916 tarihinde başlanmıştır. Yargılama herkese açık olduğu için durumu merak eden ve bilgi sahibi olmak isteyen çok kalabalık bir izleyici grubu mahkeme salonu doldurmuştu. Ancak salon çok küçük olduğundan önde gelen belirli bir kısmın girişine izin verilmiştir.

Sanıklardan her biri 15 dakika aralıklarla muhafaza altında bulundurulmuş (gözetim altında) hapisaneden mahkemeye getirilmiştir. Sabahleyin saat dokuzda müdde'î-i umûmî (savcı) Doktor (Milan Markof) salona gelmiştir. Divân-ı harb mahkemesi hâkimler kurulu aşağıdaki isimlerden oluşmuştur: Reis (Başkan), Binbaşı (Çelyof), üye Teğmen (Popof) ve (Karakozof) Zabıt Kâtibi (İstiratef).

Mahkemede casusluk suçlamasıyla yargılanan kişilerin isimleri ve mevcut statüleri şu şekilde kayda geçirilmiştir: (Nedelko Zelenogrof), 45 yaşında, Pirdoplu, evli, zâbit ve da'vâ vekili (sanık avukatı) (Hristo Silyanof); İstanbullu, 35 yaşında, gazeteci, evli. (Pervetkin); Rusçuklu 35 yaşında, gemi kaptanı. Aleksandır Saharof; Tırnovalı, 37 yaşında, gemi kaptanı. Doktor (N. K İspisarevski), Dobrucalı, 36 yaşında, gazeteci, evli. (Vilademir Tesvenkof); Ziştovili, tüccar, 49 yaşında, hiç evlenmemiş. Suçlananların tamamı Bulgar (prograsist-liberal) (ilerici ve özgürlükçü) yani herkesçe bilinen (Danef) Partisi'nin üyesidir.

Mahkemeye sunulan iddianelerde bu kişilerin Bulgaristan'da Rus casusluk örgütüne hizmet ettikleri ve Rusya Deniz Ateşesi'nin başkanlığında casusluk işlerini yürüttükleri ileri sürülmüştür. Bu casusluk örgütü sadece Bulgaristan'ın Karadeniz sahillerinin savunulmasına yönelik bilgilerin yanı sıra özellikle de Osmanlı Devleti'nin deniz savunmasıyla ilgili bilgileri elde etmeye çalıştıkları yolunda suçlama yöneltilmiştir.

Bundan sonra (sanık vekilleri) araştırılmıştır. Bulgaristan'ın önceki bakanlarından ve en bilinen dava vekilleri (sanık avukatları) ve meşhûr Rus taraftarlarından (Danef), (Hocof) ve (Kurişef) müttahimlerden (zanlılardan) (Zeleno Gorof)'un savunucuları,

(Danef), (Fadeneht), (Lodiskanof) ve (Hocof) müttahimlerden (zanlılardan) (Silyanof)'un savunucuları,

(Dobrinoviç) müttahim (zanlı) (Saharof)'un savunucusu,

Todorof, Aleksandır Malinof, Kurişef, müttahimlerden (zanlılardan) (Tsvetkof)'un savunucuları,

Mu'allim (öğretmen) (Molof) ve Teğmen (Aleksandır) müttahimlerden (zanlılardan) (Pervetkin)'in savunucuları.

(müdâfi) (sanık vekilleri), (Silyanof) ile (Pervetkin)'in ve kendisinden dinamit satın almak istedikleri Manastır Mutasarrıfı (Hristof)'un, Genelkurmay Başkanlığı'nda Binbaşı (Vasilef)'in ve Sobranya Meclisi İslâm üyesinden ve Varna Milletvekili (Şakir Bey Zümrebiyef)'in de tanık sıfatıyla çağrılmalarını istemiştir. Müdde'î-i umûmî (savcılık): "Manastır Mutasarrıfı (Hristof)'un çağrılmasına gerek duymamıştır.

Çünkü (Silyanof) ve (Pervetkin) dinamit satın almaya çalıştıklarından dolayı zanlı değildirler. Diğer tanıkların da çağrılmasına gerek yoktur. Dava (Silyanof)'un Varna istihkamatındaki bataryalarımızın yerlerine ilişkin bilgiler isteğini içeren (Saharof)'a gönderdiği mektubun ele geçmesiyle başlamaktadır.

Binbaşı (Vasilef)'in çağrılmasına itiraz etmem, çünkü Miralay (Albay) (Menikof) gelemeyecektir. (İspisarevski) Miralay (Albay) (Menikof)'a (Vasilef)'in huzurunda Türkiye'deki askerî işlere ilişkin olarak açıklamada bulunmuştur. Bununla birlikte, suçlamanın sebebi askerî işlerden söz etmesi değil, ilgili kurumların bilgisi olmadan casusluk suçu işlemiş olmasıdır." demiştir.

Mahkeme heyeti istenilen olayla ilgili olarak aşağıdaki kararı vermiştir:

"Tanıkların çağrılması dolayısıyla dava başka bir güne ertelenemez. Ancak, davanın görülmesi sırasında gelecek olurlarsa dinlenebilirler." müdâfi (sanık vekilleri) diğer bir talepte daha bulunarak, müttahim (zanlı) (Saharof)'un kardeşi ile Sobranya Meclisi üyelerinden (Şakir Zümrebiyef)'in çağrılmasını isterler. Mahkeme heyeti Saharof'un çağrılmasına gerek duymayıp, (Şakir Zümrebiyef)'in getirilmesine karar vermiştir.

(Sütun 2) Bundan sonra iddianamenin okunmasına başlanmıştır. İddianamede (Zelenogrof)'un Bulgaristan'da geniş ve mükemmel bir Rus casusluğu örgütü kurduğu ve örgütün Rusya Rusya Deniz Ateşesi'nin (Vasileviç Yakovelef) başkanlığında bu casusluk işlerini yürüttükleri ve Rusya Deniz Ateşesi'nden casusluk malzemelerini temin ettikleri ileri sürülmektedir. (Nedelko Zelenenogrof)'un kurduğu tuzaga Doktor (İspisarevski) ve (Hristo Silyanof'u) da katmış ve bunlar aracılığıyla Türkiye'de casusluğu sürdürmüşlerdir. Daha sonra (Silyanof)'un aracılığı ile Bulgar ticaret vapuru süvarileri (Saharof) ve (Pervetkin)'i de çekerek bunlar aracılığıyla sadece Osmanlı Devleti'nin deniz savunmasıyla ilgili bilgileri değil, özellikle Bulgaristan'ın Karadeniz sahillerinin savunulmasına yönelik bilgileri de elde etmeye çalışmışlardır. Sanıklardan (Vilademir Tsvetkof) casus örgütü üyeleri arasındaki haberleşmeyi sağlamaya yardımcı olmuştur.

Bulgaristan kamuoyunun bu yargılama hakkında gösterdiği ilgi ve alakayı Bulgar basını çok haklı görmektedir. Çünkü Rusya'nın Bulgaristan'a karşı ne gibi "düşünce!" ve "iyiliksever!" duygularla hareket ettiğini bu casus örgütü çok güzel göstermektedir.

İddianamenin okunması saat 10.30'a kadar devam etmiştir. Okuma sırasında (İspisarevski) çok fazla sinirlenmiş ve kaygılanmış, (Silyanof) ise çok fazla bitkinleşmiş ve sararmıştır. İddianamenin okunmasından sonra beş dakika ara verilmiştir. Aradan sonra zanlıların sorgusuna başlanmıştır.

(Zelenogrof)'un sorgulanması:

Dîvân-ı Harb Başkanı: Rusya yararına olarak Bulgaristan'da casusluk örgütü kurmakla suçlanıyorsunuz, suçunuzu itiraf ediyor musunuz? (Zelenogrof): - Asla! Hiçbir zaman!

- Rusya'nın Sofya'da Deniz Ateşesi (Yakovelef)'e ajan olarak hizmet etmişsiniz, itiraf ediyor musunuz?

- Hayır. Geçen sene Mart'ın 24'ünde saat 12.00'da Bükreş'ten dönüyordum, kereste almak için gitmiştim. Bir iki gün sonra beni (Yakovelef) karşıladı. Kendisini tanımadım. Selam verdi ve beni tanııyor musun? Dedi. 1906-1907 senesinde Fransa'ya kereste almak için gittiğim vakit Paris veya (Haver)'de tanışmış olduğumuzu hatırlattı ve beni evine davet etti.

Kendisini ziyarete gitmeye vakit kalmadan bir kartla beni tekrar davet etti. Mart'ın 25'inde (Yakovelef)'in evine gittim. Türkiye donanmasının harekâtını takip etmek (izlemek) için Sofya'ya geldiğini söyledi. Mart'ın 27'sinde (Silyanof)'la karşılaştım. Annesinin İstanbul'da çok hasta olduğunu söyleyerek İstanbul'a gideceğini ve bu fırsattan yararlanarak gazeteci sıfatıyla bazı bilgiler alacağını söyledi. Pasaport almak için belediye dairesine gittik. Yardım ettim, belediye dairesinden çıkarken İstanbul'da (Yakovelef) hesabına bazı bilgiler toplamasının iyi olacağını söyledim.

Bunun üzerine (Silyanof)'u (Yakovelef)'in evine götürdüm. Ve kendisine hizmet edeceğini söyledim. (Silyanof) yalnız Türkiye'nin moral durumu ve genel durumuna ilişkin bilgiler vereceğini söyledi.

(Yakovelef) askerlik işleri hakkında ne şekilde bilgiler elde edeceğine ilişkin kendisine talimat vereceğini bildirdi ve para da vereceğini sözlerine ekledi. (Silyanof) benim yanımda para almaktan kaçındı ve yalnız Rusya'ya karşı beslediği sevgi zorlamasıyla hizmet edeceğini söyledi. Sonra (Silyanof) (Yakovelef)'in yanına tekrar gitmiş.

(Silyanof) Mart'ın otuzuncu veya Nisan'ın birinci günü İstanbul'a doğru hareket etti. İstanbul'a hareketinden önce (İspisarevski)'nin de oraya gideceğini ve bunu (Yakovelef)'e haber verdiğini söylemiş.

Daha sonra (Yakovelef)'in kendisinden bilgi istediğini (İspisarevski) bana söyledi. (İspisarevski) ile birlikte (Yakovelef)'e gittik.

Şifreli mektupların bana gönderilmesi kararlaştırıldı. İstanbul'dan (İspisarevski)'nin gönderdiği mektupları aldım, bunlar iddianame belgeleri arasındadır.

Bu mektupların birinde (İspisarevski) karısına para vermeme rica ediyordu. Diğerlerinde Türkiye'ye ilişkin bilgilerle ilgili casus ajanlarının sağlandığını bildiriyordu.

(Silyanof)'un İstanbul'dan dönüşünden sonra (Yakovelef) ajanlara verilmek üzere İstanbul'a para gönderdi. Gönderilmekte olan paralar (Allianz İsrailit) aracılığıyla gönderiliyordu.

(Sütun 3) (Silyanof) dönüşünü izleyen süreçte (Yakovelef)'in yanına gitmiş. Sonra geldi, Yakovelef'in gücendiğini söyledi ve yaptığı hizmetlere ve verdiği bilgilere hakkıyla karşılık vermemesinden şikâyet etti. Bunu (Yakovelef)'e söylediğim vakit şaşırды. (Saharof)'u tanımıyorum. Ama (Pervetkin)'i tanırım. Bir sene önce onun vapurunda seyahat etmişim. Fakat Sofya'da kendisine rastlamadım: Bende ele geçen telgraf (Pervetkin)'e çekilmek ve tercüme edilmek üzere (Yakovelef) tarafından bana verilmişti. Çünkü Rusça yazılmıştı. Tercüme ettim fakat telgrafhaneye götürmeyi unuttum. Akşamüstü gezinirken postaneden geçtiğim sırada aklıma geldi, telgrafta Rusça olarak: “Garimorof ve Takovoryan'dan hiçbir haber almadım – Petko” ibaresi yazılıdır. Telgrafta gönderenin adresi yazılı değildi. İşlemi hızlandırmak için kendi adresimi verdim. Telgrafın anlam ve önemini bilmiyorum. Yakovelef'in evine gittim. Evde Bulgar Sensinod Meclisi üyelerinden 2-3 papaz bulunduğu için çekindim, girmedim.

Ekim ayının 14'ünde sevkiyat müdürü bulunduğum sırada beni savaş alanında tutukladılar. Hapishaneye gönderdiler.

Yakovelef'e yaptığım hizmetleri Rusya'ya karşı beslediğim sevginin etkisi ile yaptım. Yakovelef ile görüşmelerim sırasında Bulgaristan hakkında hiçbir şey konuşulmadı.

Başkan – Bulgar subaylarının yabancı ateşelerine karşı ne şekilde hareket etmeleri gerektiğini bilmiyor musunuz?

Zelenogrof – Fakat o benim çok iyi bir dostum idi.

- İstanbul'a İspisarevski'ye ne kadar para gönderdiniz?
- İlk defa 1000 frank ikinci defa 2500 frank gönderdim.
- İspisarevski ajanları nasıl sağlıyor ve görevlendiriyordu? - Bilmiyorum.
- Ya sizde bulunmuş olan haritalar?
- Bende 40-50 harita vardı. Benim küçük rütbedeki subaylarım tarafından Balkan Savaşları sırasında çizilmişti. Bunlar arasında Kırcaali yazılı olan birini bilmiyorum. Bunun gibi İğneada, Midye, Terkos haritalarını da bilmiyorum, bunlar bende değildi.

Bu haritalar bir hüküm giymeyi gerektirmez. Çünkü Türkiye sahillerine (kıyılarına) ilişkindir.

- Fakat bu haritaların birinde niçin Burgaz ve Ahyolu vardır?
- Kuşkusuz haritaları tamamlamak ve doldurmak için... - Bu haritaların sizde bulunması mümkün müdür?
- Mümkündür. Çünkü Yakovelef her gün bana zarf içinde gazete gönderiyordu. Kuşkusuz ki bir defasında yanlışlıkla harita göndermiş olabilir.

Reis (Başkan) : - Siz de 8100 frank bulunduğu halde ne için bankadaki teminatınızı ödemediniz de paraları yanınızda sakladınız?

- Kalabalık ailem var, sigortaya koymak istedim. Çünkü savaşmaya gidiyordum. Ben yalnız bankadaki borcumu değil, başkalarına olan borcumu da ödemedim.

Bundan sonra kıdemli astsubay olan Hristo Silyanof'un sorgulanmasına başlanmıştır.

Reis (Başkan) : – Nisan başlarında Yakovelef tarafından kurulmuş olan Zelenogrof'un casus örgütüne dâhil olduğunuzdan ve Saharof ile Pervetkin'i de buraya çektiğinizden dolayı suçlanıyorsunuz, suçunuzu kabul ediyor musunuz?

Silyanof – Hayır.

İspisarevski ile İstanbul’da casusluğa girişmiş ve Saharof ve Pervetkin ile Boğaziçi’nde casusluk örgütü kurmakla suçlanıyorsunuz, suçunuzu kabul ediyor musunuz? - Kabul etmiyorum.

- Varna Sahilleri’nin savunmasına ilişkin casusluk örgütü kurmakla suçlanıyorsunuz, suçunuzu kabul ediyor musunuz?

- Hayır.

- O halde sizin için yazılmış olan suçlama hakkında açıklama yapınız.

Silyanof – İstanbul’a annemi görmekten çok, savaş sırasında Türkiye’nin durumu hakkında gazetecilik bakımından bilgi almak amacıyla gittim. İstanbul’da çok tanıdıklarım var, bu sebeple gelecekte yazacağım makale için gerek duyacağım malzemeleri elde edebilecektim.

Birgün Zelenogrof’a rastladım. Belediye dairesi ile olan ilişkisini bildiğim için pasaport almak hususunda yardımcı olmasını istedim. Zelenogrof yardım etti, Kiseliçef de kefil oldu. Bu görüşme sırasında Zelenogrof,(...) Efendi ile olan ilişkisini bana söyledi.. Reis (Başkan) : – Hangi Efendi ile?

Silyanof – Türkiye’nin durum ve askerî harekâtına ilişkin bilgi isteyen Yakovelef ile Zelenogrof beni Yakovelef’in evine götürdü. Gücümün yettiği şeyleri yapma sözünü verdim. Siyasî alışkanlıklar Yakovelef’in benden istediği şeyleri bütün gücümle yapmak için bende bir manevî dayanak noktası oluşturuyordu.

Rusya ile değil, Türkiye ile harp edeceğimize inanmaktaydım.

İstanbul’da 4-5 gün kalmak düşüncesindeydim. Fakat Yakovelef daha uzun süre kalmam için rica etti. Rusya’ya hizmet edeceğim düşüncesi ile Yakovelef’in önerilerini uygun gördüm. (Devamı var) (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033); (Tanin:10 Mart 1332/23 Mart 1916).

EK-2: Tanin, 11 Mart 1332 (24 Mart 1916) tarihli ve 2614 Numaralı Sayısının 3. Sayfasında Yer alan Haberin Günümüz Türkçesi'ne Uyarlanmış Hali. Tanin

11 Mart 1332 (24 Mart 1916)

(Dünkü sayımızdan devam)

Rus Casusları Yakovelef'den 35 napolyon (altını) aldım. Bir defa İstanbul'a hareketimden önce Zelenogrof aracılığıyla 25 napolyon (altını), ikinci defa İspisarevski aracılığıyla İstanbul'da 10 napolyon (altını) aldım.

Pervetkin ile Makedonya ihtilâlleri zamanından beri tanışıyorum. Pervetkin büyük bir Türk düşmanıdır. Fakat Rus taraftarı da değildir. Ermeni, Bulgar ve küçük Rusya ihtilâlcilerine hizmet etmiştir.

10-12 sene önce beni ihtilâlcilerden Mihail Kercikof tanıştırdı. İstanbul'a giderken tekrar trenle dönmeyi düşünmüştüm. Ancak, İstanbul'da eski dostum Pervetkin tarafından idare edilen "Boris" isimindeki Bulgar ticaret vapurunu buldum, deniz yolu ile seyahatte mevcut olan büyük tehlikelere rağmen, Pervetkin'in vapuruyla dönmeye karar verdim. Çünkü İstanbul'da Boğaziçi istihkamatına ilişkin bilgi almak benim gücüm ve yeterliliğim içinde olmadığı için hiçbir bilgi alamamıştım.

Vapurdan Boğaziçi istihkamatı görülmüyordu. Bunun üzerine Yakovelef tarafından bana bırakılmış olan hizmete yardım etmesi için Pervetkin'i çağırdım. Fakat vapurun idaresiyle çok meşgul olduğu için bana Rus taraftarı olan Saharof'u önerdi. Saharof'a Boğaziçi'ndeki kale topraklarının yerlerini haritaya işaret etmek görevini verdim ve uzmanlığı nedeniyle geniş (detaylı) bilgi vermesi için Yakovelef kendisini Sofya'ya çağırırsa gelip gelmeyeceğini sordum.

Yol vesair masraflarının karşılanacağını da söyledim. Varna'ya inmeyi düşünmüş ve bunun için eşime de telgrafla bilgi vermişim. Fakat vapurun beş gün sürerek pek çok duraklamalara uğramasından dolayı, Burgaz'a indim ve Sofya'ya gitmek üzere doğruca trene bindim.

Yakovelef'in evine gittim ve öğrenme başarısı gösterebildiğim bilgileri kendisine sundum. Fakat memnun olmadı, çünkü söylediklerimin hepsinin kendisine haber verildiğini ve bir Fransız haritası üzerinde kayıtlı olduğunu söyleyerek, daha yeni şeyler talep etti. Yakovelef'in hoşnutsuzluğundan dolayı dostlarım katında serzenişte bulundum.

Bundan sonra Saharof'a yazdım. Zanlı evrakları arasında bulunan mektup bu mektuptur. Bu mektubta söz konusu olan bilgiler Boğaziçi istihkamatına ilişkindir. İstanbul'dan getirdiğim bilgilere karşı Yakovelef'in gösterdiği hoşnutsuzluk üzerine ben bir daha evine gitdim. Pervetkin Sofya'ya geldiği zaman bizzat gidip Yakovelef'e sunmayı istemedim. Telefon aracılığıyla söyledim.

Pervetkin'in pusulasında bulunan şifre tren istasyonunda Pervetkin'in satın almak istediği dinamitleri almaya giderken benim tarafımdan düzenlenmiştir. Pervetkin bu dinamitleri İstanbul'da düzenlenmesi kararlaştırılan bu suikastın yapılması için almak istiyordu. Şifrenin genel cümleleri Gorki Hristof aracılığıyla almak istediğimiz dinamitlere ilişkindir. Bu tanışın çağrılmasını tekrar rica ederim.

Pervetkin'in ifâdesinde söylediği gibi, yapacağımız işe karşılık alınacak 20,000 frank'ı aramızda paylaşacağımızı Pervetkin bana hiçbir zaman söylemedi.

Savunma avukatı Doktor Danef - Zanlının Makedonya ihtilâli ileri geleni ve gazeteci sıfatıyla geçmiş çalışmalarından biraz bilgi vermesi için zanlıya izin verilmesini saygıdeğer mahkeme heyetinden rica ederim.

Silyanof – Bu bilgileri vermek istemem. Çünkü saygıdeğer hâkimler, ben âciz çabalarımınla yaptığım görevi kendi savunmama malzeme yapmak istemem. Ben daima vatan için çalıştım, iddianamede Bulgaristan aleyhine casusluk ettiğimden söz ediliyor, bu casusluğu da neye karşı, 35 napolyon (altını) için yapmış olduğum iddia ediliyor.

Müdde'î-i umûmî (Savcı) – Bazı sorulara ilişkin sorgu hâkimine niçin (hayır) ile cevap vermişsiniz?

- İlk önce bu şekilde cevap verdim, çünkü İstanbul'daki akrabamı ve benimle birlikte Türkiye'den Yakovelef'e bilgiler veren dostlarımı ele vermek istemedim.

Fakat İspisarevski'yi Yakovelef'e tavsiye ve takdim ettiğimi hatırlıyorum. İstanbul'da ajanlara dağıtılmak üzere İspisarevski'ye iki kere para gönderdim. İstanbul'dan geri döndükten sonra İspisarevski'nin Yakovelef ile görüşüp görüşmediğini bilmiyorum.

Pervetkin'in sorgulanması:

Anton Markof Pervetkin sorgulanmak üzere çağırılmıştır.

Reis (Başkan) : Rus İstihbarat Örgütü üyelerinden olmak ve Boğaziçi tahkimatını araştırmak ve daha sonra Varna ve Burgaz Sahillerimizi haber vermekle suçlanıyorsunuz, suçunuzu kabul ediyor musunuz?

- Kabul etmiyorum.
- Hakkınızda yazılı olan suçlamaya ilişkin bildiğinizi söyleyiniz.
- Rusya'da uygunsuz sayıldığım için, "Boris" Vapuru'yla Sivastopol'a ve daha sonra

"Kiril" Vapuru'yla Rusya'ya gitmek için Rus Konsolosu yanında Karakaşef tarafından önerilip ve gayrete getirildim.

(Sütun 2) Rus Konsolosu ile görüştüğüm sırada Boğaziçi tahkimatı ile akıntıların ve dürbünlüklerin (uzaktan gözetleme yerlerinin) krokisini sağlama sözünü verdim. Rusya'dan döndükten sonra İstanbul'a gittim. Vapur acentesinde Silyanof'a rastladım ve benimle birlikte gelmesini teklif ettim.

Başlangıçta çekindi, sonradan kabul etti. Büyükdere'de Silyanof Boğaziçi istihkâmları ile Boğaz'ın torpil hatlarını ve bataryaları öğrenmek istediğini bana söyledi. Meşgul olduğum (işim başımdan aşkın olduğu) için Saharof'u önerdim, o da krokileri çizdi.

Burgaz'da Saharof haritaya bazı şeyler ekledi ve sanırım Silyanof'a bir kopyasını verdi. Silyanof'un gidişi sırasında Saharof'un Sofya'daki Rus Deniz Ataşesi'ne açıklamalarda bulunmak üzere Sofya'ya gitmesi kararlaştırıldı. Silyanof'a verilmiş olan haritada Boğaziçi tahkimatı ve bataryaları ile Boğaz torpil hatlarının mevcut olup olmadığını bilmiyorum. Bundan sonra Sofya'ya çağırıldım. Rusya Konsolosluğu'na gittiğimizde haritaya işaret edilmiş olan noktaların çok doğru olmadığını söyledim.

Mayıs'ın birinci günü Saharof tamamlanıp bitirilmiş bir harita ile Sofya'ya tekrar gitti. Dönüşünde vapura gelmedi.

Reni'den dönerek, Sofya'ya gittiğimde Ataşe Yakovelef'i ziyaret ettim. Beni sürekli olarak Boğaziçi'ne ve İstanbul'a ilişkin sorguladı. Bulgaristan hakkında söz açılmadı. Boğaz'ın torpil hatlarına dair 1912 yılında olduğu gibi üstü kapalı bir yolla benden bilgi almaya çalıştı. Bilmediğimi söyledim. Çünkü limana girerken daima kılavuz alıyordum.

Reis (Başkan) : – Zelenogrof'u tanıyor musunuz? -

Birkaç seneden beri tanıyorum.

- Saharof Sofya'ya gittiğini söyledi mi ve ne getirdi?

- Evet, harita getirdi.

- Boğaziçi istihkamâtı ve toplar görünüyor mu? - Her nokta görünüyordu.

- Silyanof'un Saharof'a gönderdiği mektupta hangi yönden söz ediliyor?

- Su akıntıları ve derinliklerle bataryaların gösterildiği haritadan söz ediliyor.

Dinamit alacaktık. Bunların 20,000 frank edeceğini Yakovelef'e söylemedim. Varna'ya gittiğim zaman, İstanbul'a gidip gitmeyeceğimi telgrafla bildirmeye karar verdik. Dinamitle İstanbul'da köprüyü havaya uçuracaktım ve Yakovelef'e de bilgi verecektim. Bunu Silyanof'a söyledim ve dinamit istedim. Bana bunları sağlama sözü verdi. Bu amaçla şifre düzenledik. Yakovelef'le önceden kararlaştırdığımız üzere, Zelenogrof aracılığıyla haberleşecektik. Ancak, Varna'da amacımdan vazgeçtim. Suskunluğum üzerine telgraf çektiler.

Müdde'î-i umûmî (Savcı) – Saharof'taki harita nasıldı?

- Adî harita, basılıydı. Bunlar İstanbul'da her yerde serbest satılıyordu.

Toplantıya akşam saat altıda ara verilmiş ve Mart'ın üçüncü günü sabahleyin saat dokuzda tekrar toplanmasına karar verilmiştir (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033-01); (Tanin:11 Mart 1332/24 Mart 1916).

Sayfasında Yer alan Haberin Günümüz Türkçesi'ne Uyarlanmış Hali.

Tanın 15 Mart 1332 (28 Mart 1916)

Rus Casusları

Bulgar ticaret vapurlarından “Boris” Vapurunu Süvarisi Kaptan Pervetkin itirafları arasında kendisini Rusya’ya casusluk etmeye yönelten sebepleri şu şekilde saptırarak yorumlamıştır:

“Rus donanmasının o sıralarda Bulgarlar ile Bulgar vapurlarına karşı Karadeniz’de sürekli zorluk çıkarmakta olduğunu göz önünde tutarak, “Boris” kaptanı sıfatıyla gittiğim vakit, Rusya’da zorlukla karşılaşmamak için Varna’da Rus Konsolosu ile ilişki kurmaya çalıştım. Rus ihtilâlcilerinden bulunduğum için geçmişimi biraz temizlemek zorundaydım. Bulgaristan aleyhinde ve Bulgar sahilleri (kıyıları) torpil hatlarına dair casusluk etmedim. Fakat Türkler’e düşmanım. Çatalca’da savaştım. Bu düşmanlardan bir şeyi ifşâ eder isem bir hizmette bulunmuş olacağıma hükmettim. Bunun için Varna’da Rus Konsolosu ile yapılan görüşmelerimde Türkler’e ve İstanbul’a ilişkin o zamana kadar öğrenebildiğim bütün sırları söyledim.

Silyanof vapurda benden Boğaziçi tahkimatına ve özellikle de yeni torpil hatlarına ilişkin bilgiler istemişti. Fakat vapurun sevkiyle meşgul olduğum için bu görevi Rus taraftarı (sempazitanı) olarak bilinen arkadaşım Kaptan Saharof’a havale etmişim. Silyanof en çok yeni tahkimat ve yeni torpil yerlerine önem veriyordu.

Tahkimat Boğaz içinden vapurlar geçerken görünüyordu. Ben tabya, istihkâm, siper ne olduğunu bilmiyordum. Elimizdeki harita tamamlanmamıştı. İstihkamat yerlerini işaret etmekte olan Kaptan Saharof’un dikkatlerini bu noktaya çektim.

Varna’ya ulaşmamızdan biraz sonra arkadaşım Kaptan Saharof Sofya’ya gitdi, haritayı Rus Ateşesi Yakovelef’e götürdü.

Ben bir müddet sonra Silyanof ile görüştüm, geçen sene tatilleri sırasında da Yakovelef ile görüştüm. Adı geçen, beni Silyanof’a takdim etti. Az para verdiği için Silyanof’la arası iyi değildi. Zelenogrof’la çok az tanışıyorum. Rus Ateşesi Yakovelef’e İstanbul’da bir suikasd sözünü verdim. İstanbul Köprüsü’nü dinamitle havaya uçurma işini yükledim.

Fakat bu fedakârlıklara karşılık, vapurumla Köstence’den İstanbul’a gaz yağı ve benzin taşımak için Rus donanmasının bana zorluk çıkarmamasını istedim. Yakovelef bu isteğimi yerine getireceği sözünü verdi. Fakat sonra vazgeçti. Ben de Varna’ya dönüşümde bu sözvermelerimi unutmayı uygun gördüm. Bunun üzerine Yakovelef Zelenogrof’a başvurup ve bana yüklenmiş olduğum bu işi hatırlatmak için telgraf çektirir. Biz Silyanof’la bu suikasd için dinamit sağlanmasını görüştük ve İstanbul’dan Sofya ve Varna’ya çekilen telgrafların şifresini düzenledik.

Haritalar hakkında Pervetkin önem arz edecek bir şey söylememiştir. Yalnız torpil hatlarının ve yerlerinin vapurların gidiş-geliş hatlarından ve su akıntılarında anlaşıldığını açıklamıştır.

“Ben ve Bulgar gemi kaptanlarından Abaciyef, Çerveniski Bulgar limanlarına serbest giriyorduk. Çünkü su akıntılarını biliyorduk. Ancak, Kaptan Gorkiyef giremiyordu, çünkü acemi idi.

(Galata, bomb 5,6 batarya) şifre kelimelerinin işaret ettiği konu seferberlikten sonra benim tayfandan birinin ertelenmesi için yapılan girişimden ibarettir. Bu tayfa Galata’da 5,6 santimetrelik bataryada erdi. Bu şifre başka şeye işaret etmez. Ben Sekizinci Piyade Alayı’nda askerlik hizmetimi yaptım. Söylediğim gibi,

Çatalca'da Türkler'e karşı savaştım. Sorgu ifademle şimdiki ifadelerim arasında bir aykırılık varsa bu heyecan ve endişelerimden (kaygılarımdan) dolayı ortaya çıkmaktadır. Çünkü eşimle çocuğumun hastalığı beni üzmektedir."

Kaptan Aleksandır Saharof'un Sorgulaması:

Reis (Başkan) : Zelenogrof ve Yakovelef tarafından kurulmuş olan casus örgütüne 1915 yılı başlarında arkadaşınız Kaptan Pervetkin ile katılmak ve Silyanof, Pervetkin ile birlikte casusluk yapmakla suçlanıyorsunuz.

Saharof: Suçlamamı kabul etmiyorum.

Reis (Başkan) : Siz aynı kişilerle Boğaziçi tahkimâtını inceletip kaydetmişsiniz.

Saharof: Suçlamamı kabul etmiyorum.

Reis (Başkan) : Mayıs ayı içinde Sofya'ya Yakovelef'e harita getirmişsiniz ve Burgaz'daki Rus Konsolosu'na haber vermişsiniz.

Saharof: Suçlamamı kabul ve itiraf etmiyorum.

1915 yılı Nisanı içinde Türkler vapuru uzun süre alıkoydukları için İstanbul'da bulunuyordum. Bulgaristan'a dönüşüme izin verildi. Bu sırada vapura Silyanof geldi, Pervetkin beni tanıştırdı. Seyahat sırasında Silyanof Boğaziçi tahkimatı ile su akıntılarının ve vapur geliş-gidiş hatlarının krokisini yapmamı teklif etti. Türkiye ile bir savaş çıktığında bu bilgilerin Bulgar donanmasına yararlı olacağını söyledi. İzin verdim ve resimlerle krokileri yaptım. Silyanof Boğaziçi'nde yeni yapılan tabya ve istihkamatın yönlerini iyi yapmamı hatırlattı ve su akıntıları ile vapur geliş-gidiş hatlarını gösteren haritayı Sofya'da konuyla ilgilenen bir kişiye vereceğini de ekledi.

(Sütun 2)

Burgaz'a ulaştığımızda Silyanof vapurdan çıkarken kendisine Boğaziçi istihkâmları haritasıyla su akıntıları haritasının kopyasını verdim. Bu vapurun haritası idi. Dönüş sırasında Silyanof haritanın aslı beraberimde olduğu hâlde Sofya'ya gitmek için beni mektupla çağıracağını ve harcamaların ödeneceğini söyledi.

Burgaz'da Rus Konsolosluğu görevlilerinden Kamborof ile tanıştım. İstanbul'a doğru akan su akıntılarının harita üzerinde göstermemi rica etti. Yaptım, haritayı aldı, bir müddet sonra bunu (Reni)'ye gönderdi.

Daha sonra Silyanof mektupla benden haritayı istedi. Fakat Rus Konsolosluğu görevlisi Kamborof haritayı benden aldığı için Varna Vapuru'ndan diğer bir harita aldım, su akıntılarını ve diğer önemli bilgileri çizdim, eve gittim, önceden elde ettiğim bilgileri ekledim ve tamamladım.

Eşimle, kardeşim evde bulunuyordu, yaptıklarımın hepsini gördüler.

Varna'da bulunduğum sırada arkadaşım Kaptan Pervetkin ile birlikte Rus Konsolosluğu'na gittik ve İstanbul hakkında mevcut olan bilgilerimizi sunduk. Daha sonra Silyanof'tan aldığım mektup üzerine haritayı alarak Sofya'ya gittim, fakat gitmeden önce Pervetkin'in evine uğradım, bir durum değerlendirmesi yaptık, Boğaziçi istihkâmlarını bataryalarını harita üzerinde ne şekilde göstermek gerektiğini sordum.

Pervetkin: "Tahmini bir şekilde göster, bunları biz tutup saklayacak değiliz ya" dedi. Silyanof'un evine uğradım, haritayı verdim. Bunu izleyen süreçte, Silyanofla birlikte resmî bir

kimliği olduğunu bilmediğim Yakovelef'in evine gittik. Yakovelef ile İstanbul'un durumuna ilişkin görüştük.

İstanbul'a ikinci defa gidişimde bana bazı siparişlerde bulunacağımı söyledi. Bu talimat ve siparişlerini bana birer birer tebliğ etti. Ben de bir küçük kağıd parçasına kaydettim bu kayıtlar, Yakovelef'in talimatını Sofya'da Vilademir Tesvetkof isminde biri aracılığıyla İstanbul'dan telgrafla bildirmeye yardımcı olacak şifre idi.

Yakovelef bana Tesvetkof'un adresi ile birlikte 300 frank verdi. Bu şifreler özellikle Türk vapurları ile birlikte askeri birliklerinin harekâtına ilişkin idi. Varna'ya dönerken Yakovelef ile ilişkiyi kesmeye karar verdim. Aslında o zamandan beri ne Yakovelef ile ne de Silyanof ile ilişkide bulundum.

- Bu şifrenin sûretini kimlere verdiniz?
- Bu şifre sûretini kimseye vermedim. - Rus Konsolosu size ne söyledi?
- İstanbul'un manevî durumuna ilişkin olarak bana sorular yöneltti.

Orada yaralı olup olmadığını sordu.

Todorof (müdâfi) (sanık vekili): Şifre Bulgaristan sahilleriyle mi ilgili idi?

Saharof: Yalnız Boğaziçi'ne.

Reis (Başkan) :Zelenogrof'u tanıyor musunuz?

- İsmi bile işitmedim.

Dobrinoviç: Haritayı kardeşinize anlattınız mı?

Saharof: Evet. Silyanof'un mektubunu Varna'da eşim tarafından açılmış olduğu halde buldum. Eşim mektubu okumuş, bütün ev halkı biliyordu, hatta bütün Varna'ya yayılmıştı.

Aleksandır (müdâfi) (sanık vekili), Pervetkin ile olan ilişkileriniz nasıldı?

- Gergindi. Kavga ettik, hatta beni düelloya davet etti. Evimden 800 frank çalındığına ilişkin Varna'dan aldığım telgraf üzerine Varna Vapuru'nu terk ettim. Mektup çalındığı bildirilmiyordu.

Aslında asıl amacım Türkler'in beni tutuklamasından korkarak her ne sûretle olursa olsun Yakovelef ile ilişkilerimi kesmek istiyordum. Yakovelef ben Sofya'dan Varna'ya dönerek bir daha varlığımdan kendisine bilgi vermeyince bana telgraf çekmiş, aramış, cevap alamayınca başka vapura geçtiğimi tahmin ederek yazmaktan vazgeçmiş.

Malinof (Eski baş vekil, müdâfi) (eski başbakan, sanık vekili): Evet, beş, altı seneden beri.

Bundan sonra zanlı İspisarevski'nin sorgulanmasına başlanmıştır. Adı geçen Bulgaristan'da Panislavizm akımının başkanlarından, dolayısıyla aşırı derecede Rus taraftarıdır.

İspisarevski: Suçlandırılmamı kabul etmiyorum.

Reis (Başkan) : O hâlde size yöneltilen suçlamalar hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.

İspisarevski: Nisan ayının ilk yarısında tüccâr kılığında İstanbul'a giderek bilgi toplamak sûretiyle Rusya'ya hizmet etmek için İstanbul'a gittim. Ben İstanbul'a ticaret yapma bahanesiyle gidiyordum, gerçekte ise Rusya Deniz Ateşesi Yakovelef'e hizmet edecektim.

Gidişimden önce Silyanof aile işleri dolayısıyla İstanbul'a gideceğini söyledi. Daha sonra başka işler için, Rusya'ya hizmet etmek için gideceğini söyledi.

Silyanof'a İstanbul'da yardım etmeyi kabul ettim ve bu konuda ona söz verdim. O da bu işi yapma taahhüdümü Zelenogrof'a söylemiş. İstanbul'a hareket etmeden önce Yakovelef'in evine gittim. Yakovelef İstanbul'da bazı bilgiler toplamaya beni görevlendirdi. Bana 1000 frank verdi. Bu para benim için değildi. Rusya'nın İstanbul'da istihdam ettiği ve bizim bulacağımız casuslara verilecekti. İstanbul'da bu paradan on napolyonunu (altınını) **(Sütun 3)**

Silyanof'a verdim. Diğer bir kısmını da (Goben) ve (Braslav) zırhlılarının harekâtını izleme ve gözetleme görevi verilmiş olan ve bize bilgi getirme sözünü veren (Radef)'e ve casusluk eden (Dikran) isminde bir Ermeni'ye verdim.

Bu işlerin yapılmasını Rusya'nın çıkarına hizmet edeceğime tamamiyle inanmış olarak üzerime aldım. 1000 frankdan başka Yakovelef benim adıma İstanbul'a para gönderdi. İstanbul'da bulunduğum süre içinde aldığım paranın toplamı 3500 franka ulaşmıştı.

İstanbul'da uzun müddet kalmam için Yakovelef ısrar ediyordu. Fakat ben Sofya'ya döndüm. Silyanof'a yaptığı hizmetin yeterince takdir edilmediğinden dolayı Yakovelef'e gücenmiş buldum. Yakovelef'e Silyanof gibi ben de hiddetleniyordum. Çünkü casuslara yeterli ölçüde para göndermiyordu. Bu hizmetimi ben Yakovelef'e Zelenogrof aracılığıyla tebliğ ettim. Bununla birlikte, Silyanof'u teselli ettim. Ve gerek benim ve gerek İstanbul'daki casuslara gönderilmek için para istemesini Zelenogrof'a söyleyeceğimi dile getirdim. Yakovelef'in evine gittim. Hizmetçisi aracılığıyla bana 500 frank verdi."

Reis (Başkan) : İstanbul'a kaşkaval (peynir) satmak için mi gitdiniz?

İşpisarevski: Hem kaşkaval (peynir) satmak, hem de palamut satın almak için...

- Gandef ile kaşkaval (peynir) için ne zaman görüşdünüz? - Bir hafta evvel, kendisi ile hergün görüşüyordum.

- Girdap (banka idaresi) da para alışverişi yaptınız mı? Peynirden söz açıldı mı?

- Daha önce görüşmüştük, para alışverişi yaptım.

- İstanbul'dan Gandef'e telgraf gönderdiniz mi? - Evet.

- Başka telgraflar çektiniz mi?

- Evet, Zelenogrof'a ait olmak üzere telgraf çekeceğimi söylemişim. Böyle 7-8 telgraf çektim. Bu telgraflar paraya ve (Goben) ve (Braslav) zırhlılarının harekâtına ilişkin idi. Başka bilgiler toplamadım. **Yakovelef'in bana vermiş olduğu şifreyi paltomun içine saklamışım. Bundan başka Yakovelef bana acele ve çok önemli şeyleri yazmak için beyaz mürekkep de vermiş idi. Bunlara ek olarak verilen talimatı ise kaybetmişim.**

İstanbul'dan mektuplarımı Zelenogrof'a gönderiyordum, o da gerek duyarsa Yakovelef'e gönderiyordu. Silyanof'la İstanbul'da 5-6 gün birlikte bulundum. Silyanof Yakovelef'in Boğaziçi'ne ilişkin istediği bilgileri alabilmek ve Boğaziçi'nden geçebilmek için Bulgaristan'a vapurla dönmeyi tercih etti.

Abraşef (müdâfi) (sanık vekili), İstanbul'dan buradaki Progresist-Liberal (İlericiÖzgürlükçü) Partisi'ndeki arkadaşlarına bilgiler gönderiyor mu idiniz?

- Evet.

Öğleden sonra sorgulamaya devam edilmek üzere toplantıya ara verilmiştir (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033-02); (Tanin:15 Mart 1332/28 Mart 1916).

تاریخ

روس جاسوسلری

بولغار تجارت واپورلرین «پودیس» واپوری سولاریس قاپودان پروتکتیک اشراقانی بائنده کندیس قی روسیه په جاسوسلاری ایکنه سوزق ایلیکن اسبابی شورسورته اولیل ایشدر :

قاری غیر ساهده دانا مسکات ایغای ایکنه اولدینی نظر دفته «روس دونانسانک او سیزارده روسیه په جاسوسلاری ایکنه سوزق ایلیکن اسبابی شورسورته اولیل ایشدر : قاری غیر ساهده دانا مسکات ایغای ایکنه اولدینی نظر دفته «روس دونانسانک او سیزارده روسیه په جاسوسلاری ایکنه سوزق ایلیکن اسبابی شورسورته اولیل ایشدر :

وازنه موانعدهدن برکاز سورکه آرداشم بودان ساهاروق سوویه کندی و خرابی روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

Table with 2 columns and 3 rows: A 1-2, D 3-9, F 3-2

بورغازه و سوزلده سیلیاتوف واپوردهن چهارکن کندیس . بوغاز ایلی استنکاملری خرابیه سیله سور جرابلری خرابیه سنک سورنی وپردم . بو واپورده خرابیه سیله . عربت آتاشنده سیلیاتوف خرابیه سنک اصل برابره اولدینی حاله سوویه کندی ایچون بی مکتوبه دعوت ایده چکنی و معارذک تسویه اولونجی بیله ایلی .

بورغازده روس قونلوسناغاسی مأمورلرین قاپوروف ایله طایفدهم . دورسداده منبر اولان سو جرابلری خرابیه اوززده کوسترمی رجا ایلی . واپدم ، خرابیه ایلی ، برمدت سورکه بو (دو) په کورودی .

مؤخرأ سیلیاتوف مکتوبه بندن خرابیه ایستدی . قسط روس قونلوسناغاسی مأموری قاپوروف خرابیه بندن اولدینی ایچون «وارنه » واپوردهن دیگر برخرطه آلمه ، سو جرابلری دیگر مهم معلوماتی چیزدهم ، آره کیندم ، اولنه امتحان ایکنیم . معلوماتی علاوه و اعالم ایلمه .

زوجمهله برادرم اوده پولتیورودی ، یاقدلرک هینی کورولر . وارنه اولونجی براده واپدم قاپودان پروتکتیک ایله برلکده روس قونلوسناغاسی کینده و استابول خدمتده موجود اولان معلوماتی تبلیغ ایکنک . دهها سورکه سیلیاتوف دن آلتیم مکتوب اولدینه خرابیه ایکنک سوویه کیندم ، قسط کیندن اول پروتکتیک اولونه اولونجی مآوره ایکنک ، بوغاز ایلی استنکاملری طابری خرابیه اوززدهم .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

۲۵. مارتن

سیلیاتوف برادرم ، دیگر برادرم ده (کون) واپوردهن زهرلیاتیک حرکاتی قویب و ترسده مأمورباشش اولان ویزه معلومات کیندی . نه برادرم (رادوف) و خذک ایکنک (سوزق روس) استابولده برادرم په وپردم .

بورغازده روس قونلوسناغاسی مأمورلرین قاپوروف ایله طایفدهم . دورسداده منبر اولان سو جرابلری خرابیه اوززده کوسترمی رجا ایلی . واپدم ، خرابیه ایلی ، برمدت سورکه بو (دو) په کورودی .

زوجمهله برادرم اوده پولتیورودی ، یاقدلرک هینی کورولر . وارنه اولونجی براده واپدم قاپودان پروتکتیک ایله برلکده روس قونلوسناغاسی کینده و استابول خدمتده موجود اولان معلوماتی تبلیغ ایکنک . دهها سورکه سیلیاتوف دن آلتیم مکتوب اولدینه خرابیه ایکنک سوویه کیندم ، قسط کیندن اول پروتکتیک اولونه اولونجی مآوره ایکنک ، بوغاز ایلی استنکاملری طابری خرابیه اوززدهم .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

Table with 2 columns and 3 rows: L 1-2, D 3-9, F 3-2

۲۵. مارتن

سیلیاتوف برادرم ، دیگر برادرم ده (کون) واپوردهن زهرلیاتیک حرکاتی قویب و ترسده مأمورباشش اولان ویزه معلومات کیندی . نه برادرم (رادوف) و خذک ایکنک (سوزق روس) استابولده برادرم په وپردم .

بورغازده روس قونلوسناغاسی مأمورلرین قاپوروف ایله طایفدهم . دورسداده منبر اولان سو جرابلری خرابیه اوززده کوسترمی رجا ایلی . واپدم ، خرابیه ایلی ، برمدت سورکه بو (دو) په کورودی .

زوجمهله برادرم اوده پولتیورودی ، یاقدلرک هینی کورولر . وارنه اولونجی براده واپدم قاپودان پروتکتیک ایله برلکده روس قونلوسناغاسی کینده و استابول خدمتده موجود اولان معلوماتی تبلیغ ایکنک . دهها سورکه سیلیاتوف دن آلتیم مکتوب اولدینه خرابیه ایکنک سوویه کیندم ، قسط کیندن اول پروتکتیک اولونه اولونجی مآوره ایکنک ، بوغاز ایلی استنکاملری طابری خرابیه اوززدهم .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی . سوزق روس آنته سی بائولده کورودی .

EK-4: Tanin, 17 Mart 1932 (30 Mart 1916) tarihli ve 2620 Numaralı Sayısının 3. Sayfasında Yer alan Haberin Günümüz Türkçesi'ne Uyarlanmış Hali.

Tanın, 17 Mart 1332 (30 Mart 1916)

Rus Casusları

3 Mart 1916 günü öğleden sonra Zelenogrof-Yakovelef casus örgütü haberleşmesine aracılık yapan Bulgaristan ile İstanbul'da Rus casusluğu yapmakla suçlanan tüccardan Vilademir Tesvetkof sorguya çekilmiştir.

Vilademir Tesvetkof suçlu olmadığını dile getirerek, tutuklamasını, genel güvenlik görevlilerinden Angel Kiselof tarafından düzenlenmiş dostane bir “şaka”ya bağlamıştır. İstanbul'a (kilim almak için!) gittiğini ve Boğaziçi'nde Osmanlı gemilerinin geliş-gidiş seferlerini gözlemlediğini ve aldığı bilgileri Sofya'daki Rus casusu Yakovelef'e tebliğ ettiği gibi başkalarına da bildirdiğini kabul etmiştir.

Bundan sonra Proteki'nin yeniden sorgulanmasına gerek duyulmamış ve Silyanof'un Yakovelef'den daha çok para çekebilmek için karışıklık olucasına bir oyun düzenleyip uydurduğu ortaya çıkmıştır.

Bunu izleyen süreçte tanıkların dinlenmesine başlanmıştır.

Tanık Taskof seferberlik ilanından önce Rus casusluğu meselesini izlemiştir. Silyanof çağrılarak sözü geçen mektubu kendisine gösterildiği zaman Silyanof şaşkınlık ve hayretinden ne yapacağını şaşırmıştır (ne yapacağını bilememiştir).

Tanıklardan Ognianof, mektubun Silyanof tarafından yazılmış olduğunu ve mektuptaki bilgilerinin Bulgar sahillere (kıyılarına) ilişkin olmayıp Türkiye sahillere (kıyılarına) ilişkin olduğunu söylemiştir.

Tanık Savina Saharof (zanlılardan Saharof'un eşi) aşağıdaki ifadeleri vermiştir: “Eşim (kocam) haritayı götürmek için Sofya'ya çağrılmıştı. Gitdi ve haritayı götürdü. Geri döndüğü zaman, kendisine çok az para verildiğinden dolayı hoşnutsuzluğunu dile getirdi.”

Tanık İvan Saharof (zanlılardan Saharof'un kardeşi) ise şu sözleri söylemiştir: “Kardeşim haritayı Sofya'ya götürdü. Kardeşimin Rus casusluğu yaptığını Osmanlı Şehbenderhânesi'ne (Başkonsolosluk'na) haber verdim. Silyanof'un mektubunu ise kardeşimin evrakı arasından aldım. Veliko Burukof'a Sofya'ya götürüp hükümete bırakması için verdim. Bunları seferberliğin ilânından sonra yaptım. Çünkü ilk olarak, daha önce zamanım yoktu. İkincisi de Türkiye ile ittifak etmiş olduğumuz ortaya çıktı. Bu casusluk ise müttefikimizin aleyhindeydi.”

4 Mart yargılaması, tanık İvan Saharof dinlenilmek üzere çağrılır.

Reis (Başkan): Müstantıka(Sorgu hâkimliğine) vermiş olduğunuz ifadelerden kardeşiniz Aleksandır'ın evde eşine (karısına) gösterdiği haritayı görmediğinizi, bunu yalnız sarılı olduğu halde gördüğünüz kayıtlıdır. Burada ise adı geçen haritayı gördüğünüzü ve bunun Boğaziçi haritası olduğunu öne sürüyorsunuz?”

Tanık: gerçek şundan ibarettir, ben odaya girdiğim zaman harita bükülmüş olduğu halde kardeşimde bulunuyordu. O aralık kardeşim eşine (karısına) açıklamalar yapıyordu. Bu harita Boğaziçi haritası idi. Sorgu hâkimliği'ne iki yazılı ifade verdim. Birincisi çok ayrıntılıydı, sorgu hâkimliğinin isteği üzerine bana verilen sorulara göre kısaltarak ikinci bir ifade yazdım. Ayrıntılı ifâdemi aldım ve (V. Burukof)'a verdim. O da bunu reis-i nüzâra(Başbakan'a) göndermiş.”

Müdde'î-i umûmî (Savcı): “Savina Saharof ile yüzleştiginiz zaman haritayı gördüğünüzü inkâr ediyorsunuz. Burada ise gördüğünüzü beyanda ısrar ediyorsunuz, hangisi doğru?”

Tanık: “Yüzleştiğimiz zaman verdiğim ifadeleri tekrarlamıyorum. Kardeşimden aldığım mektubu kendi arzumu üzerine teslim ettim.”

Tanık Hristo Gandef, “Girdap” Bankası görevlilerinden: “İspisarevski İstanbul’a gitmeden önce para değiştirmek için “Girdap” Bankası’na geldi. Burada Zelenogrof ile haberleşmek arzusunda bulunduğunu ve bu haberleşmeyi benim aracılığım ile yapacağını söyledi. Aslında bir gün evde bulunmadığım zaman, İstanbul’dan adıma bir telgraf gelmiş. Bu telgrafın bize ait olduğunu tahmin ederek açmış, Fransızca olduğu için tercümesi hususunda ev sahibine götürmüş, daha sonra ben de okuduğum zaman, bunun vagona ait olduğunu anladım. İspisarevski’den Zelenogrof’a verilmek üzere on telgraf aldım, birinciden başka hepsini kapalı olarak Zelenogrof’a teslim ettim.

İspisarevski bankada yanımda iken İstanbul’da bulunduğu zaman kardeşimin kaşkavallarına (peynirlerine) müşteri bulmasını söyledim. Komisyon hakkında hiçbir söz olmadı. Ben İspisarevski’yi komisyoncu sıfatıyla tanıyordum. İspisarevski İstanbul’dan döndüğünde bir mecliste görüşürken İstanbul’a palamut almak için gitdiğini söylemişti.” (beş dakika ara)

Tanık İvan Manolof (Bulgaristan’ın eski İstanbul Konsolosu): Doktor İspisarevski İstanbul’a ulaştı. Eski dostum olduğu için misafir olarak yanımda kaldı. Kendisi İstanbul’a ticaret için geldiğini söylemişti. Geri döneceği sırada parası olmadığı için kendisine iki, üç yüz frank verdim. Gidişinden sonra onun adına gelen 1000 frangı aldım. Alacağımı düşüktükten sonra Mayıs ayı sonlarına doğru Sofya’ya gidişimde kalanını kendisine teslim ettim.”

Reis (Başkan) : “İspisarevski (Dobelde) isminde bir lokantaya gidiyor mu idi ve bu (Dikran) kim oluyor?”

İvan Manolof (Eski Konsolos) “Evet, bazen gidiyordu. Dikran lokantanın kiracısıdır.”

Reis (Başkan) : “Dikran’ın askeri sırları açığa vurma gücünde olduğunu tahmin eder misiniz?” İvan Manolof: “Sanmam.”

İspisarevski: “İstanbul’da bulunduğum zaman Sofya’dan bir Musevi çocuğundan para aldım mı?”

Tanık: “Hatırlamıyorum, belki de almıştır.” İspisarevski: İstanbul’da kaldığım zamanımın büyük bir bölümü Konsolosluk’ta ve Bulgaristan Maslahatgüzârı Konsolosu’nun yanında geçirdiği doğru mudur?”

İvan Manolof (konsolos): “Günlük işlerle uğraştığım için yalnız boş vaktim olduğu zaman İspisarevski ile birlikte çıkıyordum.”

Müdde‘î-i umûmî (Savcı): “İspisarevski İstanbul’a özellikle ne için gelmişti?”

İvan Manolof: “Kaşkaval (peynir) satmak ve palamut almak için geldiğini söylüyordu.”

Müdde‘î-i umûmî (Savcı): “İspisarevski’yi ne sıfatla tanıyorsunuz?”

Manolof: “Me’mûriyeti bıraktıktan sonra komisyonculukla uğraşıyordu.”

Müdde‘î-i umûmî (Savcı): “İspisarevski hâzır bulunduğu sırada Türkiye’nin askerî işlerinden söz açılıyor mu idi? (açıyor muydu?)”

Manolof: “Herkesin ilgilendiği kadar biz de Türkiye’nin askerî işlerinden bahs ederdik. Dün (Narodni Prava) Gazetesi’nde yayımlanan eden ve İspisarevski’nin İstanbul’a geliş sebebi ve asıl görevinin neden ibaret olduğunu bildiğime ilişkin olan bildirin doğru olmadığını söylemek zorundayım.”

Gemi kaptanı tanık Gorkiyef: “Haziran’ın beşinde yönettiğim (Kiril) Vapuru’nun rahnedâr olması (kazaya uğrayıp, yara alması) üzerine onarımı için Kalas’a gitmişim. Dönüşümde yirmi gün izin aldım. Yokluğum sırasında vapur kaptanı Çerveniski tarafından yönetilmiyordu. Yönetimi tekrar hangi tarihte üzerime aldığımı tam olarak hatırlamıyorum. Ancak, bir gün hazırlıksız bir şekilde Burgaz’a gittim. Bu Ağustos veya Temmuz ayı içinde geçiyordu.

Burgaz’a ulaştığımda “Bulgarya” ve “Boris” Vapurları’nı limanda buldum. Vapur acentesine gittim. Burada Kaptan Pervetkin ve diğerleri ile çıktık. Şehrin büyük caddesinde giderken Pervetkin bana Burgaz Limanı torpil hatlarının istikâmetlerini ve gerçekten limanda torpil tahkimatının mevcut olup olmadığını soruyordu.

Limanda torpil hatları mevcut olmasının gerekeceğini söyledim. Aynı zamanda bana sahil tahkimatını da soruyordu. Sahil tahkimatı ve savunması da bulunması icap edeceğini söyledim.

Ahyolu, Süzepoli ve bütün sahillerde top bataryaları mevcut olduğunu söyledim.

Liman Riyâseti’nin (Liman Başkanlığı’nın ve Bahriye Nezâreti’nin bir emrinde torpil hatlarından rehbersiz geçilmemesi emrediliyordu. Fakat Pervetkin bir akşam geç vakit limana ulaştığından geceyi liman dışında geçirmemek için, tehlikeyi göze alarak, torpil hatlarından rehbersiz geçtiğini, çünkü her kaptan limandaki su akıntılarını ve torpil hatlarını bildiğini söylemişti. Pervetkin ile aramızda hiçbir anlaşmazlık yoktu.”

Tanık yukarıdaki görüşmeyi Pervetkin ile yaptığını dile getirirken, zanlı Pervetkin ile müdafî (sanık vekilleri), tanığın ifadelerine göre o zaman (Kiril) Vapuru’nu Kaptan Gorkiyef’in yönetmediğini Çerveniski’nin yönettiğini iddiâ etmekte ve Çerveniski’nin sorgulanmasını talep etmekteydiler. Müdde’î-i umûmî (savcı) bu talebi yerinde bulmadı.

Mahkeme heyeti tanıklarının ilk önce vapur acentesi müdürü Karakaşef’den başlayarak, muhasebecinin ve Kiril Vapuru görevlilerinin sıra ile dinlenmesini uygun gördü. Bu tanıkların ifadeleri müdafî (sanık vekillerinin) arzusunu tatmin etmediği takdirde Kaptan Çerveniski’nin çağrılmasının gerekebileceği kararlaştırıldı.

Rus Casusları Yargılamasının Kararı

Sofya, 28 Mart (M.A.) – Dîvân-ı Harb bu akşam Rusya’nın Eski Deniz Ataşesi Yakovelef tarafından düzenlenen casusluk meselesine ilişkin hükmünü vermiştir. Sanıklar altı kişi olup bunlardan ikisi bir yazar ile bir mobilya tüccarı beraat etmişler ve bir yedeksubay, bir gazeteci, Bulgar vapur şirketinde görevli iki kaptandan oluşan, geri kalan dört sanık müebbeden (ömür boyu) hapse mahkûm edilmişlerdir.

Kaptanlardan biri Rus tâbi’iyetinde (uyruğunda) idi. Mahkûmiyet kararının okunması orada bulunanlar üzerinde büyük bir etki yapmıştır. Adliye dâiresi önünde birikmiş olan heyecanlı bir kalabalık ancak gece geç vakitte mahkûmların gidişinden sonra dağılmıştır. Mahkûmların gönderilmesi olaysız bir şekilde gerçekleşmiştir (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033-03); (Tanin:17 Mart 1332/30 Mart 1916).

Rus Casusları 4

Mart öğleden sonraki toplantı.

Tanık Teğmen Karakaşif'in Sorgulanması:

Reis (Başkan) : Saharof ne zaman izin almıştı?

Tanık: Hatırlamıyorum. Evraktan araştırılabilir. -

Pervetkin rehbersiz sefer etti mi?

- Çoğunlukla, çünkü rehbersiz de geçiliyordu.
- Pervetkin'in Rus hükümeti ile ilişkileri nasıldı?
- İhtilâlcı olduğunu ve Rus hükümetinden korktuğunu çoğunlukla söylemekte idi. Oysaki geçen Balkan Savaşları sırasında Romanyalılar Bulgaristan'ı istilâ ettiği vakit Sivastopol'da uzun süre kalmıştı.

- “Boris” Vapuru son seferinde Kaptan Gorkiyef tarafından idâre edilmiş, pratika belgelerini¹ ise Kaptan Çerveteski imzalamış, bunu nasıl açıklarsınız?

- Belgeleri Çerveteski imzaladıktan sonra izin almış ve vapuru ile Gorkiyef hareket etmiş olabilir. Bu, her halde Viçef'den araştırılıp, sorulabilir.

- “Kiril” Vapuru son defa Burgaz'a ne zaman gitti?

- Doğru olarak hatırlamıyorum, fakat Ağustos sonlarında veya Eylül'de gittiğini sanırım. müdafî (sanık vekili) Aleksandır: Pervetkin'i nasıl bir denizci olarak tanırırsınız?

- İyi bir denizci olarak,

- Kaptanlar genellikle aralarında nasıl yaşarlar?

- Sürekli anlaşmazlık içinde...

- Kaptan Pervetkin ile Kaptan Saharof'un arasındaki ilişkiler sizce bilinmekte midir? - Pervetkin pek çok kereler Saharof'dan şikâyet etmekte idi.

Zanlı Pervetkin: Saharof'u düelloya çağırdığımı biliyor musunuz?

Tanık: Hayır.

Zanlı Silyanof: Vapurların Nisan ayında düzenli geliş-gidiş tarifeleri olup olmadığını tanık biliyor mu?

¹ Pratika İşlemi: Yabancı bir limandan gelen her gemi ülkeye giriş yaptığı ilk Türk Limanına yanaşmadan önce pratika işlemine tabidir. Gemilere ilişkin pratika işlemi aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır.

a) Geminin deniz sağlık bildirimini alınıp, risk değerlendirilmesi yapılır. Riskli bir durum tespit edilmediği takdirde serbest pratika verilir. Serbest pratika verilmedikçe gemilerin kara ile ihtilâti yasaktır.

b) Bütün gemiler; gemide bulaşıcı hastalık bulunması, bu hastalığa yakalanmış hasta veya bu hastalıktan ölmüş cenaze olması durumlarında, yolları üzerinde varacakları ilk limandaki merkeze bu durumu önceden bildirirler. Bu gibi hallerde merkez görevlileri, geminin sağlık durumunu incelemekle, gerekli sağlık tedbirlerini almakla ve pratika işlemlerini yapmakla yükümlüdürler. Riskli durum düzelmeden yetkili sağlık görevlileri dışında gemiye girilmesi veya bu görevlilerin nezareti olmadan gemiden çıkılması yasaktır. Gerekli hallerde liman başkanlığınca güvenliğinin sağlanması talep edilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. *Sahil Sağlık Deenetleme Merkezleri Yönetmeliği, Üçüncü Bölüm: Gemilerin Sağlık Denetimleri*, (Madde:12), 10 Haziran 2009 tarih ve 27254 sayılı Resmî Gazete.

Tanık: Düzenli geliş-gidiş tarifesi yoktu.

Tanık İstiraşim Kotskarof'un Dinlenmesi:

Reis (Başkan) : Vapur tayfası sıfatıyla bu yargılama hakkındaki bilgileriniz nedir?

Tanık: Sahil (Kıyı) bataryalarında asker bulunduğum için beni kurtarması konusunda Pervetkin'in yanına gittim, aracılık yapacağına ilişkin söz verdi.

- Başka bir şeye ilişkin söz oldu mu? - Hangi birliğe bağlı olduğumu sordu. Sahil bataryalarında bulunduğumu söyledim. Pervetkin bana bataryaların yerlerini ve her topun çaplarını sordu. Ben de söyledim. Bataryaların yanına kadar kolaylıkla gelip gelemeyeceğini sordu. Mümkün olabileceğini ve fakat bataryaların civarında av hayvanları bulunmadığını söyledim.

- Bu ne zaman gerçekleşti?
- Ekim ayı içinde.
- Savaş ilan edilmiş mi idi? - Evet.
- Pervetkin adresi aldı mı?
- Adresimi aldı ve muhtıra defterine yazdı.

Müdde'î-i umûmî (Savcı): Bütün bu ifadeler tutanağa geçsin.

Reis (Başkan) : Pervetkin'in kimi zaman kâğıda bir şeyler çizdiğini gördünüz mü?

- Bir keresinde kâğıda bir şeyler çizdiğini gördüm, fakat ne çizdiğini bilmiyordum. Çünkü ben pusulaya bakıyordum. Hatta Saharof'la ne görüşüklerini de işitmedim.
- Pervetkin senin salıverilmen için girişimde bulundu mu?
- Girişimde bulunduğunu sanmıyorum.

Vapur Şirketi Muhasebecisi Yanakis İsteviçef'in Tanıklığı:

Seferberlik ilânı üzerine dâire memurlarının vapur tayfalarının görevlerine son verilmesi gereği duyuldu. Yalnız Kotsarof çıkarılmadı. Geldi, niçin serbest bırakılmadığını sordu. Vapura bir süvari lâzım olduğunu söyledim. Kotsarof'un terhîsi için Pervetkin geldi, aracılık yaptı. Müdde'î-i umûmî (Savcı) elde etmiş olduğu yeni bilgileri Mahkeme heyetine sundu.

Bunun üzerine tartışma çıktığından dolayı hâkimler müzakere odasına çekildi.

Mahkeme heyeti, müdde'î-i umûmî (savcı) tarafından meydana çıkarılmış olan belgenin hukukî bir değeri olmadığından kabul edilmemesine karar verdi.

Zanlı Pervetkin: Rusya Konsolosu için İstanbul'dan bazı şeyler almağa beni görevlendirdiniz mi?

Tanık İsteviçef: Pervetkin'e İstanbul'dan bazı şeyler alması için para verdiler. Fakat bilmem ne sebeple Pervetkin üstlendiği siparişi yerine getirmedi.

Heyet-i hâkime (Mahkeme heyeti) Kaptan Çerveniski ile Viçef'in de çağrılmasını ve sicil defterlerini birlikte getirmelerini istedi.

Müdde'î-i umûmî (Savcı): Pervetkin orduya gönüllü olarak katılmayı istemiş mi?

Tanık: Evet, kışlada daha iyi hizmet görebileceğini söyledi. Eğer askerî hizmete girerse aylığını keseceğimizi söyledim. Vapuru değiştirdiklerinde Pervetkin'in tayfası yoktu.

Tanık Kotsarof:

Müdde'î-i umûmî (Savcı): Seni terhîs etmeleri için aracılıkta bulunması konusunda Pervetkin'in yanına ne zaman gitdiniz? Şirket müdüriyetine gitdikten sonra mı yoksa daha önce mi?

Tanık: İlk önce onun yanına gittim.

- Savaş başlamış mı idi?
- Yalnız seferberlik bitmek üzereydi.

Tanık Bojilof, hiçbir şey hatırlamadığını söyledi.

Tanık Tesonkof da aynı cevabı verdi.

“Varna” Vapuru Kaptanı tanık (Targof)'un beyanları:

Reis (Başkan) : – Kaptan Saharof sizden harita almak için yanınıza geldi mi?

Kaptan Targof – Boğaziçi haritasını almak için geldi. Fakat “Sofya” Vapuru'na gelmişti.

Tanık Mariya İvanova İstanbul'dan Silyanof'dan iki mektup aldığını söyledi. İkinci mektubunda trenle ve Mustafa Paşa yoluyla gelemediğinden dolayı üzüntülerini dile getiriyordu.

Tanık İvan (Pratekof)'un Dinlenmesi:

Müdde'î-i umûmî (Savcı): – Vapurdan niçin çıkarılmıştır?

- Hırsızlık ettiği için. Son defa olarak (Kiril) Vapuru ile ve Kaptan Çerveniski ile Ağustos'un on beşinde seyahat ettim. İkinci defa olarak Burgaz'a dönülüp dönülmediğini bilmiyorum. Kaptan Gorkiyef'in gidip gitmediğini bilmiyorum.

Tanık Espas Antonof:

Reis (Başkan) : – Silyanofla İstanbul'da karşılaştınız mı?

Antonof – Evet, kendisiyle uzun süreden beri tanışıyorduk.

Reis (Başkan) : – “Boris” Vapuru'nun geleceğini söylediniz mi?

Antonof – Hatırlamıyorum. Yalnız Silyanof'un İstanbul'da bulunduğunu Kaptan Pervetkin'e söylediğimi biliyorum. Gazeteci sıfatıyla indirimden yararlanarak, vapurla seyahat etmesi için konuşuldu. Başka bir şey görüşmedik.

Zanlı İspisarevski: Tanık beni tanıyor mu? İstanbul'a ticaret için geldiğimi işitmiş mi?

Antonof: Kendisini tanıyorum. Kaşkaval (peynir) ticaretinden söz etti.

Tanık Çernief:

Kaptan Saharof'u çoktan beri tanıyorum. “Boris” Vapuru'nun İstanbul'dan dönüşünden iki üç gün sonra eşi (karısı) bana Saharof'un gizli bir işle Sofya'ya gittiğini söyledi. Saharof kardeşi ile birlikte bir haritayı incelemekte olduklarını görmüş ve kocası bu haritayı Sofya'da Rusya Sefâreti'ne (Büyükelçiliği'ne) gösterdiğini söylemişti.

Bu hizmetine karşılık çok az para vermişler. Siyasî durumun belirgin bir hale gelmesinden sonra verilmiş olan Boğaziçi haritasının bizce tehlikeye yol açabilecek bir şekilde dönüştürüleceğine

hükm etdim. Bu işi önemli bir biçimde düşünmeye ve muhâkemeye (kafamda ölçüp biçmeye) başladım. Burukof'a da durumdan haberdar edilmesini önerdim. Haritayı ben görmedim. Saharof'un eşi (karısı) bu haritanın Boğaziçi haritası olduğunu bana söyledi. Bu işleri Milletvekili İsmail Arnavudof'a da haber verdim.

Reis (Başkan) : İsmail Arnavudof'a ne zaman haber verdiniz?

Tanık: Ağustos ayı içinde, fakat İsmail Arnavudof kendisine hatırlattığım şeyi söylemeyi uygun bulmadı.

Reis (Başkan) : Haber verilmesi gereken yere niçin haber etmemiş?

Tanık: 200-300 franka bir askerî plan satılması ciddi bir iş olamayacağına hükmetmiş.

Reis (Başkan) : Bizim hükümetimize bunu niçin haber vermemiş?

Tanık: Belgeleri yokmuş.

Reis (Başkan) : Saharof'a gönderilen bir mektuptan bilginiz var mı?

Tanık: Eşi (Karısı) bir şey söylememiş, eğer Saharof mektubun eşinde (karısında) bulunduğunu bilmeseydi alacaktı.

Vaktin geç olması üzerine toplantı ertesi güne uzatılmıştır (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033-04); (Tanin: 21 Mart 1332/ 3 Nisan 1916).

Handwritten notes at the top right of the page.

روس جاسوسلری

شاهد بلایم قاراشلیق استیوای ...
شاهد: اولای اوتک ینجه ...
شاهد: واپوریک روس حکومتی ایله مناسباتی ...

شاهد: اوت، یئیلده دهالی ایقاری خدمت ایدیمکی سولیدی.
اگر خدمت حشکریه داخل اولورسه ماشینی کسه کچدی سولیدی.
شاهد اوتادوف: ...

21 Mart, 1916

بالمقائلرده

بالمقائلرده ...
شاهد: اولای اوتک ینجه ...
شاهد: واپوریک روس حکومتی ایله مناسباتی ...

EK-6: Tanin, 23 Mart 1332 (5 Nisan 1916) tarihli ve 2626 Numaralı Sayısının 3.

Sayfasında Yer alan Haberin Günümüz Türkçesi'ne Uyarlanmış Hali.

Tanîn 23 Mart 1332 (5 Nisan 1916)

Rus Casusları

Martın beşinci günü öğleden sonra da tanıkların dinlenmesine devam edilmiştir.

(Zanlı Saharof'un kardeşi olayı ilk haber veren) tanık Hristo Saharof aşağıdaki ifadelerde bulunmuştur: "1915 senesi Mayıs ayı içinde izinli olarak Sofya'da bulunuyordum. Küçük kardeşimle birlikte Sofya'da bulunmakta olan kardeşime rastladım. Bize Silyanof'un mektubundan ve Boğaziçi haritasından bahs etti. Adı geçen haritayı Silyanof'a vereceğini, onun da bunu bir yabancı deniz ataşesine götüreceğini anlattı."

Saharof'dan sonra tanık Mariya Platinarova çağrılmıştır. Adı geçen, demiş ki: "Aleksandır Saharof'a bir tatlıcı dükkânında rastladım. Saharof masa üzerine kâğıda sarılı bir şey bıraktı. Bu sarılı şeyin ne olduğunu merak ettim ve Boğaziçi haritası olduğunu öğrendim."

Zanlı Saharof'un küçük kardeşi olan tanık Estuban Saharof demiş ki: Mayıs başlarında Sofya'da kardeşime rastladım. Bana Silyanof'a Boğaziçi haritasını getirdiğini söyledi."

Tanık Doktor Toşkof ise aşağıdaki beyanlarda bulunmuştur: "Temmuz ayı içinde kilim almak için Tesvetkof'a gittim. Söylediği fiyatı pahalı buldum. Bana daha ucuzunu bulursan ben on bin parçasına müşteriyim" dedi. İstanbul'a gidip alacağımı ve orada ucuz kilimler bulunduğunu söyledim. Benimle birlikte gelmesini önerdim. Uygun buldu, birlikte pasaport çıkarttık, İstanbul'a gittik, Tesvetkof orada mâl satın aldı."

Başkan: Reis (Başkan) : "Köprü üzerinde (Goben) ve (Breslav) gemilerini görmek için gittiniz mi?"

Tanık Doktor Toşkof: Ben gitmedim, Tesvetkof gitmiş olabilir.

Reis (Başkan) : "Tesvetkof'un bu vapurları görmüş olmasına ihtimâl veriyor musunuz?"

Tanık: "Tesvetkof çok fazla saçmalar. Her gördüğü vapuru (Goben) ve (Breslav) gemileri sanması olasıdır. Kendisi daima önemli şeyler görmüş olmakla övünür. Tesvetkof kahvede Bulgaristan'da tanıdığı bir Türk ile uzun süre görüştü. Ne konuştuklarını bilmiyorum."

Tanık Hristof: (Silyanof) hakkında şu sözleri söylemiştir. "Silyanof'u Makedonya İhtilal Komitesi üyesi olarak bir arkadaş gibi tanıyorum. Seferberliğin ilanında (Silyanof) yanıma geldi: "Gorki! Senin Makedonya komitesi ile ilişkin var, komiteden bana dinamit alabilir misin?" dedi. Red ettim. Çünkü Silyanof'un bu isteğini yetkisi dışında bir şey olduğunu değerlendirdim."

Müdâfa'a vekili (Savunma Avukatı) Doktor Danef (Eski Bakanlardan): "Silyanof'u nasıl bir adam olarak tanırısın?"

Tanık: "Gayet iyi bir ihtilâlcî olarak tanırım" dedikten sonra Silyanof'un ihtilalci çalışmalarına ilişkin bazı övgüye değer yanlarını sırasıyla anlatmıştır.

Müdâfi (Sanık vekili) Danef: "Silyanof'un Bulgaristan'a ihânet etmesine ihtimâl verir misiniz?"

Tanık Hristof: Silyanof'un eski halini göz önünde bulunduracak olursam buna ihtimâl veremem. Ancak, şimdiki durumu hakkında hiçbir şey söyleyemem."

Zanlı Silyanof: "Tanıktan dinamit istediğim zaman bu dinamitlerin bize İstanbul için lâzım olduğunu ve bunların sesini çok yakında işiteceğini söylediğimi hatırlamıyor mu?"

Tanık Hristof: “Hatırlamıyorum, bana böyle bir şey söylediğinizi hatırlamıyorum.” Zanlı Silyanof: “son derecede sinirli bir şekilde ve taşkınlıkla iyi, madem ki hatırlamıyorsun..”

Bunun üzerine tanık Şakir Zümrebiyef (Varna İslâm Milletvekillerinden) çağrılır. Adı geçen, der ki: “Doktor Toşkof ile birlikte İstanbul’a gideceğini haber aldığım Tesvetkof’un yanına gittim. Ben de İstanbul’a gideceğimi söyledim ve birlikte İstanbul’a gittik. Tesvetkof’un İstanbul’da eşyâ ve mâl aldığı doğrudur. Ancak, kendisiyle birlikte gezmedim.”

Reis (Başkan) : “O sırada (Goben) ve (Breslav)’ın Boğaziçi’nde bulunduğunu tahmin ediyor musunuz?”

Şakir Zümrebiyef: “Bunu işitmedim. Fakat Marmara Denizi’nde denizaltılar bulunduğu ötede beride söyleniyordu.”

Sorgulama sırasında ve zanlıların ifadelerini imzalarken hazır bulunmak üzere hükümetce atanmış olan kimselerin ifadeleri alınmak için yeminleri yaptırılmıştır.

müdâfi (sanık vekilleri) bu kimseleri tartışma konumuna sokacak olursa müdde’î-i umûmî (savcı) onların da dinlenilmesi yönünü kendisi için gerekli sayar. müdâfi (sanık vekilleri) bu gibilerin de dinlenilmesi ve yemin vermesini istediğinden meseleyi değerlendirmek için Mahkeme heyeti müzâkere (görüşme) odasına çekilmiştir.

Miralay Nedef (Askerî Hâkim Albay): Tanık Kotsaref’i sorgular ve şu soruyu sorar: “Pervetkin Bulgar sahilleri haritasını yaparken vapur ne süratle hareket ediyordu?”

Kotsarof: “Adi süratle.”

Miralay: “Kaç mil süratle?”

Tanık: “Pervetkin’in emriyle yalnız 12 mil süratle.”

Miralay: “Saharof vapurda mı idi?”

Tanık: “Evet.”

Miralay: “Çizimi yapılan yerleri iyi hatırlıyor musunuz?”

Tanık: “Varna yanındaki Anastasya mevkilerini biraz geçiyorduk.”

Bu sırada Mahkeme heyeti sorgulama sırasında hükümetçe hazır bulundurulmuş olan kişilerin dinlenmelerine karar verdiğinden, bu kişilerin tamamı zanlıların sorgulamalarını, ifadelerini, tutanak kâğıtlarını imzalamak suretiyle onaylamışlardır.

5 Mart öğleden sonra yargılamaya devam edilmiştir. müdâfi (sanık vekilleri), “Balkaniska Posta” Gazetesi’nde yayımlanan bir (tefrika) (dizi yazı)da müşterileri olan zanlı Tesvetkof’la alay etmek amacıyla ve “hafif adam” deyimini kullandığından dolayı “Balkaniska Posta” Gazetesi’ne karşı gerekli önlemlerin alınmasını Mahkeme heyetinden talep etmiştir.

Müdde’î-i umûmî (Savcı) ile reis (başkan) meselenin bir gazete tefrikasına (dizi yazısına) ait olması nedeniyle zanlılara karşı hiçbir hakareti kapsamadığını ve bunun dava ile bir ilişkisinin bulunmadığını söylemişlerdir. Bundan sonra müdde’î-i umûmî (savcı), İspisarevski’ye aşağıdaki soruyu sormuştur:

“(Şahter) ile imzalanan mukâvelenâmeyi hatırlıyor musunuz? Bu (Şahter) kimdir?”

İspisarevski: “Bu ticarethane ile anlaştım, anlaşmamız Raynhard Ticarethanesi’nin mallarını Bulgaristan’a sokmakla ilgili idi. Bunu bana Zelenogorof önerdi.”

Zelenogorof: “önceden bu ticârethaneyi tanıımıyordum. Daha sonra Estoniyof bu ticârethane ile beni de tanıştırmıştı.”

Müdde‘î-i umûmî (Savcı): “Bu ne ticarethanesidir? Nasıl mallar satar ve nerede bulunur?”
İspisarevski: (Şahter) Ticarethanesi Bulgaristan’a ticarî mallar sokmaya çalışıyordu, ben de buna yardımcı oldum, aracılık ettim. Ticarethanenin büyük şehirlerde şubesi vardır. Selanik’te de bir şubesi var. Prinç, lastik gibi dışarıdan mal getirilmesiyle uğraşır. Seferberlik ilân edilmesi üzerine ticarethane kapandı.”

7 Mart, öğleden önceki yargılama. müdafîin (sanık vekillerinin), talebi üzerine çağrılmış olan Bulgar donanması kaptanlarından Çerveneki ile Viçef’in ifadeleri alınmıştır (dinlenmiştir).

Reis (Başkan) : Çerveneki’ye hitâben: “Geçen senenin Ağustosu’nda “Boris” ve “Varna” Vapurları Burgaz’da mı idi?”

Çerveneki: “Evet, 16 Ağustos’ta”

- “(Kiril) Vapuru’nun kaptanı kimdi?”

- “Ben”

- “Ya kaptan Gorkiyef?”

- “O vapurda yolcu sıfatıyla bulunuyordu.”

Bu söz üzerine Gorkiyef ortaya atılarak, vapura kendisi mi yoksa başkası mı kumanda ettiğini hatırlamadığını, ancak o sırada Burgaz’da ve vapur içinde bulunduğunu doğrulamıştır.

Sonra tanık Viçef ifadelerine devam ederek demiştir ki: “Bir akşam yağmurlu havada dönerken Kaptan Saharof’un Varna Rus Konsolosluğu önünde dolaştığını gördüm. Bu geçen senenin ilkbaharında idi. Saharof’u Konsolosluk önünde kaç defa gördüğümü hatırlayamıyorum.”

Zanlı Saharof: “Çocuğumu Fransız Okulu’na götürürken, Rus Konsolosluğu önünden geçtiğimi tanık görmemiş mi?”

Tanık: “Evet görürdüm.”

Bundan sonra uzman Kefalof haritalardaki yazıların ve çizgilerin incelenmesiyle görevlendirilmiş olduğundan, inceleme sonuçlarını beyan etmiştir. Haritaların ikisinin de aynı kişi tarafından yazılıp ve çizildiğini ancak, bu kişinin iki haritadaki yazıları olabildiğince değiştirmeye çalıştığını ortaya çıkardığını ve haritaların Pervetkin tarafından yazılmış ve çizilmiş olduğunun daha çok belirginleştiğini söylemiştir. Harita üzerindeki isimleri yazmaya başka birinin de katıldığı delillerle ortaya çıkmıştır. Silyanof’un ele geçirilen mektubundaki silinti yapılan tarih de görülmüştür.

Reis (Başkan) : (Zelenogorof’a hitâben) siz de ele geçirilen haritalarda Pervetkin’in de yazısı bulunmasını nasıl yorumlanmalı? Siz bu haritalardan biri Yakovelef tarafından size gönderilmiş, diğeri de komutanız altındaki astsubaylar tarafından çizilmiş olduğunu iddiâ ediyordunuz?” Zelenogorof: Pervetkin’in yazısı ile haritalardaki yazılar arasında ben bir ilişki görmüyorum.

Bunun üzerine bir süre ara verildikten sonra, zanlıların üzeri ve kaldıkları yerler arandığı sırada ele geçirilen evrak ve belgelerin okunmasına başlanmıştır.

müdâfî (sanık vekilleri), bu evrak arasına Silyanof’un eşi (karısı) tarafından gönderilen iki haberleşme sayfasıyla, Zelenogorof’un emniyet sandığı defterleri ve polis müfettişi olduğunu belirtir Sancak Mahkemesi’nden verilmiş bir onaylı belgenin de eklenmesini istemişlerdir. Yargılama öğleden sonraya bırakılmıştır (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033-05); (Tanin:23 Mart 1332/ 5 Nisan 1916).

EK-7: Tanin, 27 Mart 1332 (9 Nisan 1916) tarihli ve 2630 Numaralı Sayısının 3. Sayfasında Yer alan Haberin Günümüz Türkçesi'ne Uyarlanmış Hali.

Tanîn 27 Mart 1332 (9 Nisan 1916)

Rus Casusları

Savcı (Markof)'un Nutku

Mart'ın yedinci günü öğleden sonra yargılamaya devam edilmiştir. Önce, Mahkeme heyeti müdâfî (sanık vekilleri) tarafından sunulmuş (ortaya konulmuş) olan, evrak ve belgelerin kabulünü önermiştir. Bunun üzerine müdde'î-i umûmî (savcı): “(Silyanof’a hitaben) mektubunuzu Mayıs ayı içinde yazdığınızı müstantıka (sorgu hâkimine) söylediniz mi?” sorusunu yöneltmiştir.

Zanlı Silyanof: “Söyledim. 25 Nisan ile Mayıs arasındadır.”

Bu kısa konuşmadan sonra, reis (başkan) sorgulamanın sona erdiğini tebliğ etmiştir.

Bundan sonra müdde'î-i umûmî (Savcı) (Milan Markof) aşağıdaki iddianameyi (savcılık yazısını) okumuştur.

“En önemli izler, maddî izlerdir. En önemli tanıklar ise İspisarevski'nin ticaret emeliyle seyahat etmediğini gösteren tanık Nedef ve Pervetkin'in casusluğuna ilişkin Gorkiyef'in beyanlarıdır. Ben şimdi adli teşkilat sırasında, elde ettiğim izlerden daha önemli deliller elde etmiş bulunuyorum.

Suçlamanın esasları zanlıların beyanlarıdır. Görevi yalnız müstantıka (sorgu hâkimliği'ne) yüklemek gerekmez, zanlıların ifadelerini kendileri yazabilmesi için kolaylık gösterilmiştir. Bundan dolayı alınan bu ifadeler gerçeği yansıtmaktadır. Hatta zanlılar arasındaki uygunluğun sorgulamanın hiçbir şekilde eleştirilemeyeceğini göstermektedir.

Silyanof'un mektubu davayı ortaya koymuştur. Bu mektup bütün olayı ve suçluluğu açıkça ortaya çıkarmıştır.

Maddi izler ve deliller çürütülemez nitelikte ve açıktır. Çünkü bunları zanlıların kendileri vermiştir.

Suçlamada zanlıların durumları ve genel olarak hareketleri göz önünde bulundurulmuştur. Davâ yalnız casusluğu içermiyor, belki bütün bir istihbarat şebekesini içine alıyor. Bu durum ve hareketleri Türkiye'ye, bundan ayırt edilmeyen bizim Karadeniz sahillerimize (kıyılarımıza) ilişkin casusluğa ilişkindir.

Casusluk başka sahillere (kıyılarına) ilişkin ve diğer bir takım siyasî şartlar içinde oluşsaydı zanlılık keyfiyeti savunulmazdı. Fakat bu casusluk Türkiye'ye ve bize ilişkin olunca ve Türkiye ile aramızda bir ittifâk mevcut bulununca, zanlılar salıverilemez (serbest bırakılamaz). İttifâknâme gizli olamaz. Hatta Türkiye ile Bulgaristan arasında ittifâk mevcut olmasa bile yabancı diplomatlara hizmet etmeye izin verilemez. Oysaki zanlılar Türkiye ile Bulgaristan arasında böyle bir ittifâknâmenin varlığını göz önünde tutmalıydılar.

Bundan başka, Türkiye aleyhinde yapılacak olan casusluk bizim sahillerimizle de ilişkilidir. Bu casusluk bizim aleyhimizdedir. Bu işte siyasî işlerin genellikle sürüklendiği aşırılık görünmektedir. Casusluk nereye yönelik olduğuna bakılmaksızın sübût bulmaktadır (gerçekleşmektedir). Casusluk vardır ve bizim için zararlıdır. Rusların Türkiye sahillerine besledikleri ilginin bizim sahillerimizi de kapsadığını bilinmelidir. Bunun neden böyle olduğunu

biliriz. Bu çeşit ilgiler tanıkların ifadeleri ile doğrulanamaz, fakat mantık bizi böyle düşünmeye yöneltir.

Yakovelef bizim sahillerimizle alakadar olmamak için yemin etmemiştir. Limanımızdaki torpil hatlarıyla tahkimat hakkında sorular sormuş olmakla sahillerimizle ilişkili olduğunu ispat etmiştir.

Pervetkin'in bizim sahillerimizle ilgili olduğunu tanık Gorkiyef doğrulamıştır. Böyle olunca suç ortaya çıkmıştır. Ve buna uygun cezaların verilmesi gerekiyor.

Silyanof'un mektubunda sahilin her noktası ayrıntılarıyla ve gerçek olarak belirtiliyor. Saharof'un derhal Sofya'ya gelmesi talep ediliyor. Ve Saharof'un "arzusu" yerine getiriliyor. Bu mektup kendi kendine çok fazla şeyi anlatıyor. Mektupta torpil hatlarının nerelerde bulunduğu tamamıyla ve gerçek olarak gösterilmesi talep olunuyor. Düzenlenen haritanın asıl veya kopyasına çıkarılmış olmasında bir önem aranılmaz, ayrıntılar ve harita yalnız Boğaziçi'ne özgü değildir, bütün Karadeniz sahilleriyle ilişkisi gözönüne alınmalıdır. Bunun yalnız Boğaziçi'ne ilişkin olduğunu hiç kimse iddia edemez.

Saharof'un Sofya'ya gelmesi niçin kaçınılmaz sayılıyor? Bu gereklilik şifrede görülüyor, bu ise Saharof'un Sofya'ya yeni gözetlemeler ve haberleşmeye ilişkin yeni direktif almak için geldiğini meydana çıkarıyor, bu "derhal" gelmek için yapılan ısrar bize çok şeyler anlatıyor bunun için "casusluk" deyiminden başka bir şey kullanılamaz.

Bu casusluğun ne ölçüde ve nerelere ilişkin olduğu önemli değildir. Casusların kendilerine özgü bir yöntemleri vardır. Mektubun tarihi de önemli değildir, bu noktaya bir kıymet vermedim, fakat bugün bu tarihin 25 Mayıs olmadığını doğruluyorum.

Şifre, zanlıların iddialarını tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Bunun başka önemi vardır.

Silyanof'un mektubu bizim sahillerimize mi, yoksa Boğaziçi'ne mi ilişkin olduğu meselesine gelince, bunun bizim sahillerimize ilişkin olduğunu söyleyeceğim.

Davanın incelenmesinde bu yön ortaya çıktı. Bu mektubta istihkamattan ve top bataryalarından bahs ediliyor. Boğaziçi'nden bahs olunmuyor. Çünkü Saharof ve Silyanof daha İstanbul'a seyahat ederken oraya ait olan bilgileri toplamışlardır.

Bu bilgilerin Anastasiya ve Süzepoli arasına ilişkin olduğu meydana çıkmaktadır. Bu bilgileri işaret ve gösterdikleri harita yoktur. Tartışmaya yol açan sorun işte bu haritadır. Yakovelef'e verilmiş bir harita var. Fakat bu harita Boğaziçi haritası değildir.

Zanlıların yaptıkları şeyleri bağlı oldukları siyasî parti kulübünde ve diğer yerlerde görüştükleri meydandadır. Yani hiçbir şekilde gizli ve kapalı bir iş değildir.

Tanık Gorkiyef yapılan keşifler ve doğruluğunun araştırılmasının Pervetkin tarafından bizim sahillerimiz hakkında yapıldığını bize söylüyor. Pervetkin Gorkiyef'i sorguya çekiyor, kendi Pervetkin'in aldığı ve Kotsarof'un adresi bunu ifade ediyor. Pervetkin'in Kotsarof'u sorguya çekmek ise kesin bir suçtur. Burgaz'da alınmış olan harita kesitleri keşiften başka ne olabilir?

Pervetkin'in Kotsarof ve Gorkiyef'i sorgulaması daha önceki durumlar ve şahıslar göz önünde tutulunca özel bir öneme sahip olmaktadır.

Bu gerçeklerin ortaya koyduğu sonuç, bizim sahillerimize ilişkin casusluktan başka bir şey varamaz.

Saharof'un tanıklığı tam değildir, gerçek olsa bile Boğaziçi'nden başka bir yer için casusluk etmediği doğru çıkmıyor. Haritaların Pervetkin'in evinde çizildiği gerçeği ortaya çıkıyor.

Bunun aksi için yapılabilecek öteki tanıklıkların bir önemi kalmaz.

İspisarevski'nin kaptanlık vazifesinin ticaretten başka bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. İspisarevski'nin özel görevi Silyanof'a tamamlayıcı bazı direktifler vermekten ibarettir. Diğer bir memleket hesabına yapılmış olan casusluk meydandadır.

Casusluk ücretine ilişkin meselenin önemi yoktur, az veya çok olması bir öneme sahip değildir, sıradan bir durumdur. Basit çıkarlar özelliğine sahip olduğu ise açıktır. Bundan başka zanlıların para meselesinden dolayı küskünlükleri ve sızlanmaları vardır. Bu da basit çıkarlara bir delildir, ancak tek delil bu değildir. Siyâsî sebepler ve görüşler de vardır. Zanlıların kendileri bunu saklamayıp, bizzat kendileri söylüyorlar. Görüşlerinde, dâr sosyalistlerde olduğu gibi, bir bağnazlık var.

İspisarevski ile Silyanof'un ilişkisi Zelenogorof tarafından kurulmuş, Zelenogorof aracılığı ile Rusofil ocağı meydana getiriliyor. Bu Rusofillerin inancı kendilerini bu harekete ulaştırmaktan geri kalamazdı. Rusya'ya casusluk suretiyle iş tutmaya karar verildikten sonra bu casusluğun Varna ve Burgaz için de yapılmasına niye ihtimâl verilmesin?

Zelenogorof bu kitlenin ruhudur, diğer zanlılar onun girişimi ile katılıyor. Yakovelef ile olan bağlantıyı o kurup ve devam ettiriyor.

Zelenogorofla Silyanof'un bağlantısı para gönderilmesi suretiyle ve İspisarevski'nin bağlantısı ise mektuplarla kurup sürdürülüyor.

Bütün haberleşmeler Zelenogorof aracılığıyla yapılıyor. Pervetkin'in onunla tanışıp tanışmadığı o kadar da önemli değildir. Zelenogorof'un Pervetkin'e gönderdiği mektup da bir delildir. Aynı şekilde Zelenogorof'un şifre ile alınmış adresi şifrede belirtilmiştir.

Diğer deliller Zelenogorof'da ele geçirilmiş olan haritalar yazısıdır.

Bütün bu bilgiler Zelenogorof'un bir ulaşım zinciri oluşturduğunu ve haftada iki üç kez Yakovelef'in evine gittiğini gösteren ispatlarındandır. Bunlar Zelenogorof'un, Yakovelef'in doğrudan doğruya Rus ajanı olduğunu gösterir. Zelenogorof'un yanında ele geçirilen birçok haritaların kendi itirâfı gibi eline öyle tesâdüfen düşmüş haritalar olmadığını göstermektedir.

Saharof'un casusluğa katılımı Pervetkin'in sözlerinden anlaşılıyor. Saharof'un bu kitleye girişi ise tesadüfi değildir. Diğer üyeleri derhal tanınması lazımdır.

Haritaların keşifler konusunda özel bir önemi vardır. Bizim sahillerimiz için bir öneme sahip olanlar burada değil, Yakovelef'tedir. Bu haritalarla Yakovelef'teki haritalar arasında ilişki ve bağlantı vardır. Buradaki haritalarda da bizim sahiller tesadüfi olarak çizilmemiştir."

Savcılık İddianmesinin gerisini ertesi güne bırakılarak, Mahkeme heyeti toplantıya ara vermiştir (BDH. K:391, D:39/1549, D: 033-06); (Tanin: 27 Mart 1332/9 Nisan 1916).

